

Sedmý svazek kritického vydání Spisů Stanislava K. Neumanna (Stati a projevy IV) zahrnuje autorovy stati, referáty, glosy, polemiky a poznámky z let 1912–1917. Do jeho čela zařazujeme knižní celek *Ať žije život!*; byl sice vydán až roku 1920, jeho jednotlivé stati byly však otiskovány v Lidových novinách v letech 1913 a 1914. („Doslov z roku 1920“, jímž autor knižní vydání těchto esejů doprovodil, otiskujeme spolu s předmluvou Václava Nebeského v úvodu poznámek k této knize.) Určitý celek tvoří také texty otiskované v Neumannově časopise *Philobiblon*. Vyšla pouze dvě čísla v červnu a září 1912 a jejich obsah vyplňoval výhradně Neumann sám. *Philobiblon* zařazujeme jako celek do našeho svazku (na závěr roku 1912) také proto, aby si čtenář mohl udělat představu o formách Neumannovy redakční práce. Básník jí přikládal vždy velkou důležitost, nehledě k tomu, že v případě *Philobiblonu* šlo o list speciálně věnovaný krásné knize a její úpravě, což byla oblast, o níž se právě v těchto letech intenzívně zajímal. Myšlenka vlastního časopisu nebo alespoň časopisu, na jehož podobu by mohl mít zásadní vliv, nebyla u Neumanna nová; vracel se k ní často a prakticky v každé etapě svého života se ji pokoušel realizovat. Avšak nyní — stejně jako dříve *Nový kult* a *Anarchistická revue* — ztroskotál *Philobiblon* na finančních nesnázích redaktorových.

Těžištěm Neumannovy publicistické tvorby v letech 1912–1917 jsou jeho příspěvky v Lidových novinách, kde v letech 1912–1914 vyplňoval pravidelně fejetonovou rubriku. V roce 1912 k tomu přistupují články ve *Philobiblonu*, v následujících dvou letech čtyři příspěvky ve *Scéně*, dva ve *Volných směrech* a jediný v *Zádruze*. V roce 1915, před odchodem na frontu, otiskl Neumann ještě po dvou příspěvcích (kromě prózy *Jelec*, viz *S městem za zády*, 1969, str. 331) v *Lumíru* a *Volných směrech*. Z dalších válečných let je tu jediný básníkův příspěvek z roku 1917 „*Voják a domov*“ z *Národních listů*.

Do svazku zařazujeme příspěvky podepsané jménem nebo obvyklými šiframi *N.*, *-n.*, *St. K. N.* a *S. K. N.* Dokladem Neumannova autorství vesměs nepodepsaných příspěvků ve *Philobiblonu* je svědectví básníkovo, především v korespondenci; kromě toho je lze bezpečně určit ze samotného obsahu a odkazů.

Tři drobné příspěvky, které s nepatrnými stylistickými změnami publikoval Neumann v Lidových novinách a v témže roce také v 1. čísle *Philobiblonu*, uvádíme pouze ve znění, v kterém vyšly v tomto druhém časopise, v jehož celku je také ponecháváme. Je to referát jednak o českém překladu Rabelaisova *Gargantuy*, jednak o Martenově próze *Cortigiana*, které pod titulem *Nové knihy* byly

otištěny spolu s dalšími v Lidových novinách (roč. 20, č. 92, str. 3 ze 4. dubna 1912); ve Philobiblonu je Neumann zařadil do rubriky Nové publikace. Posledním příspěvkem je nekomentovaný citát Mathiase Abele von Lilienberg z jeho knihy Vivat čili umělecký nepořádek; v Lidových novinách (roč. 20, č. 95, str. 3 ze 7. dubna 1912) vyšel v rubrice Zápisník pod názvem Poprava bezbožné knihy, ve Philobiblonu bez titulu v rubrice Kurióza.

Rubriku Zápisník v Lidových novinách vyplňoval Neumann patrně častěji i jinými drobnými zprávami, než které uvádíme v našem svazku; protože tu však vesměs šlo o zajímavosti přejaté ze zahraničního tisku a dále už nekomentované, otiskujeme jen ty, které jsou podepsány básníkovou šifrou (např. Původní význam Medusy).

Svazek je uspořádán týměž způsobem, jak je uvedeno ve druhém svazku Spisů St. K. Neumanna (první svazek Statí a projevů) na str. 610.

Rukopisy statí otištěných v našem svazku neexistují. Knižně vyšel za autorova života jen výbor z publicistické tvorby těchto let v knize Ať žije život!

Při přípravě textu jsme se řídili zásadami uvedenými v prvním svazku Spisů Stanislava K. Neumanna (Básně I) na str. 299. U přepisu japonských názvů (jmen i termínů) jsme se přiklonili k soudobému odbornému přepisu.

*

Úpravy textu byly provedeny na těchto stránkách:

- 26: pocit... ježž máme, *unikneme-li*... do jeho nitra m. *unikne-li*
souhrn sil a *vůli* m. *vůli*
do nitra dějů a *věcí* m. *věci*
- 57: odvrací... lidi od umění, beztak většinou dnes velmi jim již
cizího m. *cizí*
- 62: každý... sahá i k domácímu umění, pokud *jej* srdce k němu
pudí m. *je*
- 73: kdybychom však soudili, *nedočkal by se* m. *nedočkal se*
- 86: aby česká poezie... *kvetla, u nás, kde jest* m. *kvetla u nás*
- 87: dění *sociálního?* m. *sociálního*.
- 88: „krásu“, ...kterou podává... poctivý obraz nebo *poctivá* báseň m.
poctivou
- 105: *táž* věčná změna, týž věčný vývoj m. *těž*
- 127: na veškeru rozumnou *opatrnost* m. *patrnost*
- 150: dotkl jsem *se* jen plakátu m. jsem jen
- 222: když Houdon *vzbouzel Voltairův* úsměv m. když Houdon *Voltaire*
vzbouzel úsměv
- 233: oficiální kruhy... *nevezmou* m. *nevezme*
- 245: Právo ženy vidí v *Simplicissimu*... tuň sprostoty, poněvadž se
opovážil m. v *Simplicissimus*... *opovážilo*

- 251: nahražují... senzačností gest uměleckou *pravdu* m. *pravdou*
 280: doplňovati vlivy německé... vlivy *neněmeckými* m. *německými*
 293: jichž se tolik *nazneužívali* m. *nezneužívali*
 335: *nebylo* by nic snadnějšího m. *nezbylo*
 u *epigonů* a napodobitelů m. u *epigramů*
 362: „Vzrušené tance“? m. „Vzrušené tance“.
 364: očekávati úspěch a domáhati se *ho* m. domáhati se
 445: k nadoblačným *vyšším* m. k nadoblačným *vyšším*

*

Následující komentář je uspořádán podle stejných zásad jako ve svazku *Stati a projevy I*. Informace o člancích, na které se Neumann v textu odvolává, uvádíme vždy, pokud je dotýčný časopis dostupný. Informace o osobách uvádíme jen tehdy, nejde-li o fakta běžně přístupná v naučných slovnících, a to jen při první nárazce na jejich jméno. Jinak je možno orientovat se podle rejstříku. Odkazujeme-li na *Básně I*, *Básně II*, *Stati a projevy I*, *II* a *III* a na prózy *S* městem za zády, jde o naše vydání v Knihovně klasiků. V tom případě užíváme zkratku *B* pro *Básně* a *Sp* pro *Stati a projevy*. Pro knihu Viktor Dyk — Stanislav K. Neumann — bratři Čapkové, *Korespondence z let 1905—1918* (Praha 1962) užíváme zkratku *Kor DNČ*. Odkazy na články otištěné v tomto svazku uvádíme jen stránkou.

Str. 7 A T Ž I J E Ž I V O T !

Tato knížka vyšla v Praze v nakladatelství Fr. Borového v roce 1920 jako 8. svazek edice Červen; byla vytištěna v tiskárně Politika. Měla 252 stran, z nichž prvních a posledních pět nebylo číslováno, osmerkový formát, cenu neuvedenu. Zelenobílou obálku vyřezal do linolea Josef Čapek, od něhož je také čtrnáct obrazových příloh, které přetiskujeme. Na druhé straně obálky je inzerát na Edici Červen a programová poznámka k této edici, u všech svazků stejná (viz *Sp V*, str. 336), na třetí straně obálky seznam dosud vyšlých svazků edice. Patitul nesl nakladatelskou značku Fr. Borového, titulní strana uváděla jméno autora, název s podtitulem *Volné úvahy o novém umění*, autora úvodního slova dr. Václava Nebeského a autora výzdoby Josefa Čapka. Následovalo vrocení a údaj o nakladateli. Na nečíslované straně 250 byl obsah a seznam obrazových příloh, na straně 251 údaj o edici, autoru obálky, tiskárně, nakladateli a vrocení.

Knižní soubor těchto statí zařazujeme do svazku v pořadí, které jim dal autor v knižním vydání, bez ohledu na data časopiseckých otisků; ta uvádíme u jednotlivých statí v poznámkovém aparátu. Z knižního znění vychází naše vydání i po stránce textové. Časopisecké znění registrujeme u jednotlivých statí jen tehdy, jde-li o změny obsahové. Na závěr této poznámky otiskujeme Úvodní slovo Václava Nebeského,

který v době vydání knihy patřil k okruhu spolupracovníků Neumannova časopisu Červen, a také Neumannův Doslov z r. 1920, kterým básník situoval knihu do změněné poválečné situace.

Milý a vážený příteli,

požádán o předmluvu k nové Vaší knize, jejíž některé zlomky, rozptýlené po časopisech, jsem znal, nepotřeboval jsem se rozmýšlet. Věděl jsem, že setkám se v ní s myšlenkami, jež bude užitečno vytrhnouti z celku, podškrtnouti, zhuťnėti a tak vyzvednouti na samostatné zásady, poučky a hesla době potřebná. Slíbil jsem vyhověti přání bez váhání. Ale teď, přečet všechny Vaše fejetony a eseje hezky jeden po druhém, ocitám se ve velikých rozpacích, maje slib splniti. Shledávám nejen, že Vaše kniha nepotřebuje předmluvy, obávám se dokonce, že jediný úvod, jenž mohl by jí býti na prospěch, mohl by jí býti také ke škodě. Nepotřebuje předmluvy, sama jsouc předmluvou a komentářem k umění, o které se zasazuje. A nepotřebuje jí také z důvodu, z jakého nepotřebuje doporučení, kdo svůj předmět dovede doporučiti nejlépe sám.

Přicházíte s návrhem na moderní umění. Vítám každý takový návrh, třebaš vím, že v umění s návrhem mnoho se nepořídí. Mohl bych, podporuje jej, rozšířiti jeho praktický význam nebo zesílit aspoň, uváděje důvodů, jichž jste sám neměl příležitosti použiti, kdybyste sám nerozváděl svůj program způsobem, nad který těžko vymysleti přesvědčivější a účinnější. V postoji dobrého řečníka poctivých a určitých úmyslů obejdete se bez povýšeného patosu i ztajemňujících náповědí a přímětů, aby bylo třeba převáděti Vaše slova v řeč střízlivého věcného důvodu a vývodu. Jsou předmluvy, jež pokouší se popularizovati obsah stránek, jež následují. Vaším stránkám popularizace jenom by škodila. Dovedete mluvit vzácně „neliterárně“ nebo „civilně“, jak říkáte, aby dalším zlidověním Vašich slov myšlenky neztratily na váze a síle. A tak zbývá jediné, čím mohu předmluvou prospěti Vaší práci: předejiti výtkám, ke kterým svádí každé partyzánství, k němuž se tak hrdě hlásíte, každý živý zájem o bezprostřední život, jenž nemůže nésti se nežli pouze jedním směrem, má-li životem hnouti z místa. Posíliti Vaši pozici vyvracením nebo zeslabením námitek protivníkových. Jinými slovy: napsati polemiku dříve, než se projeví souhlas.

Nic zajisté nevzpružuje ducha více než pestré a bujné střídání dojmů. Ale nic tolik nesílí duši jako opakování dojmů jednoho životního typu. Smysl klidu i pohybu je člověku stejně vrozen. Kde nevyváží se oba tyto sklony rovnoměrně, trpí život i dílo. Jsou však plemena a doby, jež zdají se hybnější, čilejší, vývoje schopnější, jako jsou plemena a doby pomalejší, těžší, rozvážnější, jimž pohyb nesvědčí. Jedny inklinují k modernismu, druhé ke konzervatismu. Západ a Východ. Středověk a nová doba. Ale zdání není leč zdáním. Domýšlím se velmi důvodně, že čím stálější a tužší byly formy vnějšího života Orientu nebo středověku, tím více bylo ruchu v jejich neviditelném životě vnitřním.

Lokalizuje-li se pohyb v jednom směru, není jisto, nerozhostí-li se v jiném směru klid a opačně. Je to dokonce velmi pravděpodobno. Stejně je v povaze člověka choditi i státi, mluvit i mlčeti, spěšně hltati záblesky a zákmity života, aby nic neuniklo, i pomalu je vychutnávat, dožívat i posléze zařaditi v nezcizitelný fundus instructus, kteréś základní, jen ověřitelné a doložitelné, ale konkrétně nezaložitelné celoživotní zkušenosti, kterou závěrečně oprávním svůj život nebo omluvím svou smrt.

Dvojsměrně orientuje se také, tak zdá se mi alespoň, pokud nechce ztratiti půdu pod nohama, i současnost a v ní i její mladé umění vzato v celku. Americký inženýr nebo burzián, jenž ve svém občanském zaměstnání zvyklý je vybíjeti se rychlostí elektrické jiskry, v soukromí, na obvodě New Yorku nebo na své farmě, žije pomalým životem idyllika víceméně romantickosentimentální nebo moralistně patriarchální ražby.

Než takto dvojnásobně neutváří se život člověka jen tam, kde rozbíhá se mu ve dva směry a zeskutečňuje ve dvou různých funkcích. Nutně dvojnásobný jest i tam, kde jde o jediný směr a jedinou funkci jeho projevu. Letec a jeho letadlo jedno jsou. Bez letce není letadla, bez letadla není letce. Čím rychlejší a krkolomnější je pohyb letadla, tím bezpečněji musí letec *psychicky* státi na jediném místě, tím nehybnější musí býti jeho rovnováha. Čím pestřejší a měnlivější je obraz světa, jež na věčnou památku zachycuje básník, tím méně pestrý a méně měnlivý tento obraz musí vypadnouti, aby přetrval věky a nezmizel s přítomností.

Každá současnost je takovým pestrým a měnlivým obrazem světa. Naše současnost obrazem pestřejším a měnlivějším, než byly podoby zašlých dob. Vydati je modernímu básníku svědectví o své době, ale vydati je mu je — dovolte, abych prozatím, dokud neukáže se zcela pochybeným, užil výrazu tak banálního jako — sub specie aeternitatis. „Zabte věčnost!“ Cosi podobného zní z Vašich stránek. Ano, zabte věčnost *mrtvou*, jež jako balvan leží na našem životě. Ale uchovejte, nebo přesněji: znovu stvořte věčnost *živou*. Před tváří nekonečné oblohy není možno, aby vážnému člověku nejevilo se veškero, třebaś titánské úsilí současnosti ubohou malicherností a politováníhodnou zbytečností. Ale také každému vážnému člověku před touto neodmyslitelnou nehybnou nekonečností musí záležeti na tom, aby naše úsilí malicherným a zbytečným nebylo. Aby významem svým, hodnotou a důrazností vyvážilo ledovou velebnost nicoty a nezměrnosti. Více než to: *aby zvrátilo světový řád a důvodem čerpaným z přítomnosti oprávnělo dodatečně existenci všeho, čeho začátky a konce nemají patrného smyslu.*

Vidíme-li v současnosti jediný zdroj vody živé, jak činíte Vy, nezapomínejme, čím musíme jej sami, již nepatříme jediné přítomnosti, ani z ní nevycházejíce, ani v ní nevcházejíce, čím musíme jej znovu a znovu oživovati, aby záhy nevyschl. Dříve než odleskem a zrcadlem, sluhou a pánem současnosti byl jste čímśi zcela nadčasovým a — ne-

časovým: holým a nahým člověkem, ve kterém ztělesnil se řád i neřád, zákon i chaos, jenž nezná pevného místa a určité hodiny. Dříve než Evropa ležel možná před Vámi kus zeleného nebo žlutého pole. Čím větší konkrétum, tím základnější abstraktum. Těmito konkrétními abstrakty, atributy neproměnných a trvalých substancí, touto individuální živou věčností v nás snažme se ztuhnouti, zpevniti a ustáliti ono jediné *obecné* konkrétní, onu jedinou nadosobní skutečnost ve vesmíru, jímž jest proměnná a prchající přítomnost a všechen ten živoucí současný svět, jenž se v ní na chvíli zapotácí.

Leč, aby neprojádrily se jen v slabých, ztracených ozvěnách, ve kterých brzo, nezužitkována, pohasla by jejich síla, je oněm rozptýleným prvotním životním entitám třeba účelného začlenění a neustávajícího nového a nového oplodnění. Toť druhé, na co se nesmí zapomínati. Každou dobu zespoda oživují tytéž proudy života, jež patří dobám všem. Ale ony neoživují celý jeho povrch stejnoměrně, ani neprosakují jím a neprozařují ho všude se stejnou intenzitou. Každé době uvědomiti si jest v sobě svůj „život věčný“, ale každé době také shledati jest jej o sobě nejprve ve stavu rozptýlení, neúplnosti a nehotovosti. Každé době je rozptýlenou a zeslabenou věčnost zreorganizovati, sceliti ve věčnost pro danou chvíli *definitivní*. Na každé tedy jest, aby ji uplatnila plně již *pro tuto chvíli*, znovu zbudovati *přísně po svém*, novým, nebývalým způsobem, podle směrnic a orientačních značek, jež jsou jí vlastní: jež jsou její *vymoženosti*.

Vaše kniha připomíná nám tuto krásnou a vděčnou povinnost. Rýsuje i stručný návod, jak ji splniti. Důvod dostatečný, abych na cestu do života přál jí z plna srdce štěstí.

Váš

V. Nebeský

DOSLOV Z 1920

Pan dr. Nebeský praví ve svém *Úvodním slově*, že přicházím s návrhem na moderní umění. Chtěl-li tím naznačiti, že předcházející úvahy a fejetony této knížky představují můj individuální poměr k soudobému umění, dobře to řekl, ale na druhé straně jest mi zdůrazniti, že mi nešlo o *návrh*, nýbrž spíše o *výklad*, a to o výklad osobní, zúčastněný, bojovný, poněvadž jinak toho ani neumím.

Když tyto články byly psány pod čáru Lidových novin — nezapomeňme prosím, že se to dělo od června 1913 do června 1914 —, běželo o to, obhajovati rodící se modernu, zabíjeti staronové předsudky, odrážeti útoky těch, kdož jimi bránili svou estétskou doménu. Jiného smyslu tyto úvahy neměly. Nejsou učené, ale snad poučné; nejsou akademické, ale živé, časové, osobní.

Proto kdybych je psal dnes, po šesti letech, mnohé by mi bylo napsati docela jinak. Dnes, v knize zachycující nejpodstatnější, ukazují dobře, kde jsem se mýlil a kde měl jsem pravdu, kde měl jsem iluze a kde jsem správně předvídal. Dnes ledakterá stránka vzbuzuje již i můj úsměv —

ale přece jen myslím, že většina stránek neztratila svého dobrého smyslu pro naše dny, které nejsou v uměleckých otázkách nejbystřejší a nejpokročilejší.

Přál jsem si ovšem původně, aby knížka tato vyšla hned po mém návratu z vojny; byla by tehda lépe odpovídala mému všeobecnému hledisku. Nicméně, opozdila-li se, stalo se to nemálo i mou vinou: v edici, ve které vychází, postrkával jsem před ní bez sebezapření, z pouhého zájmu o věc, spisy svých spolubojovníků domácích i zahraničních, protože zdály se mi pro tuto chvíli důležitější.

Zatím vyjasnily se věci nejzávažnější, kdežto veškero naše umění, jehož povaha nemůže nebýti v podstatě měšťanská, třídní, byť jednotlivci z nás měli sebevětší odpor právě k této třídě, žije svůj nenáhlý soumrak.

Znamenalo by prodlužovati i rozhodnutí v nesmírné krizi, která nastává pro umění, kdybychom si neuvědomili, že žijeme a ještě dlouho žítí budeme inter arma, a kdybychom dnešní proces revoluční — třeba bolestný — zastavovali, kdybychom přispívali k nové, dočasné konsolidaci rozvráceného systému, který musí býti nahrazen novým.

Nemůžeme-li se sami přirozeně již vysvoboditi ze začarovaného kruhu umění, které zachovává si svůj tradiční charakter třídní, i když je zevně seberevolučnější nebo filosoficky povzneseno, a nemůžeme-li na druhé straně neviděti, že toto umění nutně dovede mluvit jen k nepatrné menšině, ponechávajíc většinu napospas uměleckým padělkům, šířícím třídní nevkus na půdě panenské, — co zbývá, nejsme-li z těch, kteří se rádi smírují, než abychom byli raději revolucionáři než umělci.

Dnes konečně můžeme vši silou věriti, že „poslední bitva vzplála“, a třebaže zůstaneme těmi, kdož milují krásné obrazy, sochy, básně a hry minulého a míjejícího světa, žije pro nás úkol ještě krásnější: dobytí světa budoucího, v němž umění, zbavené všeho třídního charakteru, poněvadž bude jen jedna třída a jen jeden skutečně národ (místo dnešních dvou, vykořisťujícího a vykořisťovaného), bude skutečně svobodné a pro všechny.

Str. 9 *Generace*. Lidové noviny 21, č. 153 (6. června 1913), str. 1—2 (*LN*). Podepsáno *N.* — Str. 12, ř. 2: Otakar Theer a Fráňa Šrámek] Otakar Theer a Jan z Wojkowicz. *LN*; str. 12, ř. 9: v pozadí.] v pozadí. (Což nemá býti ode mne — z opatrnosti podotýkám — narážka na známou volbu Marek — dr. Žáček: Jest mi milejší za našich poměrů v parlamentě prostý voják některé pokrokové strany než sebevzdělanější a — nadutější zpátečník.) *LN*. — *Mrštíkův požadavek „iskrnnosti“* — původně termín ruských revolučně demokratických kritiků (Bělinského aj.), iskrennosť (upřímnost); pro Viléma Mrštíka to bylo základní hodnotící kritérium; srov. též stať Moravskoslezská revue, Lidové noviny 18, č. 183 (6. července 1910), str. 1—2, Sp III,

str. 306; *teprve nejmladší generace* — srov. článek Václava Špály Mikoláš Aleš, Lumír 41, č. 3 (19. prosince 1912), str. 97 a stať Josefa Čapka Alšova šedesátka, Volné směry 17, č. 1 (1912), str. 27; viz též stať Mikoláš Aleš, zde na str. 204; str. 12: *o cenách A. Klášterského* — do r. 1913 dostal podle Věstníku České akademie věd a umění Klášterský pouze v r. 1903 podporu na dokončení antologie americké literatury; *zboží Vyskočilovo* — Q. M. Vyskočil byl autorem mnoha konvenčních knih; „*kariéru*“ O. Štáflovu — o Neumannově názoru na tohoto výtvarného umělce srov. stati Prostý komentář, Lidové noviny 21, č. 126 (9. května 1913), str. 1–2, S městem za zády, 1969, str. 210, Bibliofilské poznámky, Lidové noviny 19, č. 168 (20. června 1911), str. 1–2, Sp III, str. 406, Staré žaloby a nové pokyny, zde na str. 317, a glosy Pan O. Štáfl... a Veraikon, zde na str. 264 a 240; srov. též nedatovaný dopis Antonínu Lhotovi, kde Neumann píše: „Před několika dny dostal jsem teprve Štáflovu Salome... Je to svinstvo... Předsádka hodila by se tak do dětské knížky, dřevoryty jsou prostě sprosté. Nejenže ten člověk nic řádného nedovede, nemá ani vkus. Chce jen vydělávat na bařtipánech, kteří milují „nádheru“. Nechci od něho již nic...“; str. 13: *protesty proti... úrovni literárních polemik* — např. v článku Mirko Rutta Spor o Dvořáka (podtitul Kapitola o úpadku české polemiky), Moderní revue 19, sv. 26, č. 4 (8. ledna 1913), str. 168; str. 14: *Nahlédl jsem... do malé ankety* — srov. anketu Nová generace (podtitul Anketa o politických a literárních snahách dnešní studující mládeže), která byla uspořádána po sjezdu Federace českého studentstva časopisem Veřejné mínění; *V odpovědi JUC. Ježka* — byla otištěna ve Veřejném mínění 1, č. 36 (1. června 1913), str. 1–2; str. 15: *Jiný účastník zmíněné ankety* — srov. Ing. C. Cyril Čechrák, jehož odpověď byla otištěna v témž čísle Veřejného mínění na str. 2–3.

Str. 17 *Moderna*. Lidové noviny 21, č. 201 (25. července 1913), str. 1–2 (LN). Podepsáno N. — Neumann zde komentuje a parafrázuje názory vyslovené Johannesem Schlafem v monografiích o Verhaerenovi (vyšla r. 1905) a Whitmanovi (vyšla r. 1904). Týmž problémem se Neumann zabýval podrobněji ve stati Volný verš a nová poezie, zde na str. 352. — Str. 21: *Poklad pokorných* — kniha esejí Le trésor des humbles z r. 1896, v níž se Maeterlinck snaží proniknout citem a intuicí do „neviditelného světa“; *Ruysbroeck Obdivuhodný* — Johannes van R. (1293–1381), zvaný Obdivuhodný, středověký mystik; Maeterlinck ho překládal a propagoval; *trilogie Večery, Žkázky a Černé pochodně* — Les soirs (1887), Les débâcles (1888) a Les flambeaux noirs (1890), Verhaerenovy sbírky úzkostných veršů osobní a sociální bolesti; *knihy básní Mniši, za niž byl pojmenován mystikem* — Les Moines (1886); Karásek v tomto smyslu o Verhaerenovi nepsal; str. 22: *Les Flamandes* — sbírka Flámky z r. 1883; *drama Klášter* — Le Cloître (1900, česky provedeno 1935).

Str. 25 *At' žije život!* Lidové noviny 21, č. 209 (2. srpna 1913), str. 1—2 (*LN*). Podepsáno *N.* — Str. 30, ř. 23: rozhoduje *jak* (správněji *jak co*), a nikoli *co*.] rozhoduje *jak*, nikoli *co*. *LN*. Za článkem uvedena v novinách i v knize bibliografie: Viz Tancred de Visan: *Filosofie Henri Bergsona a současná estetika*, Lumír, č. 9 a 10 a Josef Kodíček: *Z nové poezie*, Lumír č. 5 a 6, 1913. — *monism* — o Neumannově vztahu k tomuto filosofickému směru srov. stať Pán přírody, zde na str. 442; *bergsonism* — podle francouzského filosofa Henri Bergsona (1859—1943), jehož učení mělo v Evropě i u nás veliký ohlas a vliv. V pojetí organického vývoje zastával Bergson teorii vitalismu, vycházející při tom z mystické životní aktivity jako tvořivého principu. Jako dualista se Bergson domníval, že rozumově může člověk pochopit pouze přírodu, zatímco lidský život jen intuicí; str. 29: „*návratem k bezprostředním faktům...*“ — citát z článku Tancreda de Visan, *Filosofie Henri Bergsona a současná estetika*, Lumír 41, č. 9 (19. června 1913), str. 416 a č. 10 (18. července 1913), str. 443; *František Langer velice se mylí* — srov. Langrovu stať O nové umění, Lidové noviny 21, č. 157, 164, 172, 184 a 191 (10. června, 17. června, 25. června, 8. července a 15. července 1913); str. 31: *Marcelové a Egonové* — narážka na hrdiny módní dekadentní prózy (Marcel je např. hrdinou Karáskova románu *Scarabeus* z r. 1908); Neumann tím míní patrně autory a kritiky z okruhu *Moderní revue; velekněží kultury* — Neumann má patrně na mysli F. X. Šalda, který v té době redigoval časopis *Česká kultura*. Šalda také na tuto Neumannovu stať reagoval polemickým článkem *In memoriam*, *Česká kultura* 2, č. 4 (21. listopadu 1913), str. 77, *Kritické projevy* 9, str. 232, v němž na sebe vztáhl podstatné výtky Neumannovy stati; str. 32: *mladí židovští estétové* — narážka na články o náboženství a katolictví, které otiskoval Alfréd Fuchs v Šaldově časopise *Česká kultura* v r. 1913, např. *Náboženství syntézou*, *Náboženská soustava* a *Náboženský cit*; v témž ročníku *České kultury* vyplňoval Fuchs rubriky *Náboženství* a *Mystika*; *Henry van de Velde* (1863—1957), belgický malíř, architekt a spisovatel, tvůrce nového uměleckoprůmyslového směru; věnoval se především bytové architektuře, kde propagoval volnost a účelnost. Neumann jeho činnost soustavně sledoval a často se na jeho dílo a názory odvolával ve svých statích.

Str. 33 *Otevřená okna*. Lidové noviny 21, č. 216 (9. srpna 1913), str. 1—2 (*LN*). Nepodepsáno. — Str. 34: *Den, kde to stojí černé na bílém* — srov. článek *Sprostoty Lidových novin*, *Den* 2, č. 169 (22. července 1913), str. 2, v němž pisatel reaguje na nepodepsaný článek *Slavný den* v Kocourkově, otištěný v *Lidových novinách* 21, č. 195 (19. července, 1913), str. 1, kde se píše o přípravách k vysvěcení nového kostela v Bílovicích n. Sv. *Den* se později ještě k celé záležitosti vrátil glosou *Z Bílovic nad Svitavou*, *Den* 2, č. 174 (27. července 1913), str. 3 a stejnojmenným nepodepsaným poděkováním re-

dakci, že učinila přítrž pomluvám, Den 2, č. 173 (16. července 1913), str. 3; str. 35: *Moderní revue* — byla založena r. 1894 Arnoštem Procházkou a Jiřím Karáskem ze Lvovic a vycházela až do Procházkovy smrti v r. 1925. Neumann zpočátku s *Moderní revuí* spolupracoval, v l. 1896 až 1901 v ní uveřejnil několik článků a básní, v Knihovně *Moderní revue* vydal v r. 1896 své sbírky *Apostrofy hrdé a vášnivé* a *Jsem apoštol nového žití...* O jeho vztahu k tomuto časopisu srov. kapitolu O Arnoštu Procházkovi a *Moderní revue*, *Vzpomínky*, 1931; str. 36: „*Dosti Husa!*“ — na toto téma napsal Jaroslav Hilbert stať do *Studentského sborníku* 6, č. 4—5 (červen 1901), str. 51; *sníl o jasných, širých třídách* — ve stati *Stará Praha a Praha budoucí*, *Volné směry* 4, 1900, str. 62; *napsal Rytíře Kuru* — román o ničivé síle peněz z r. 1910; str. 38: *Nové umění dobylo... nové pozice* (*Volné směry, Lumír, Přehled*) — *Volné směry* byly založeny r. 1897 jako orgán výtvarných umělců sdružených v Mánesu. V r. 1912 se stali redaktory *Volných směrů* zástupci mladé generace Josef Čapek a Antonín Matějček a otevřeli *Volné směry* moderním výtvarným proudům. Spolupracovníky *Lumíra*, od r. 1908 redigovaného Viktorem Dykem, se vedle Theera a Neumanna samotného stávají v té době Otokar Fischer, Stanislav Hanuš i bratři Čapkové, kteří tu po prvních povídkách a *Lásky hře* osudné otiskují pravidelné výtvarné a literární referáty. *Přehled*, týdeník věnovaný veřejným otázkám, vycházel v l. 1901 až 1913. V r. 1913 uveřejňoval články o literatuře a výtvarném umění z pera Karla Čapka, Vlastislava Hofmana, Josefa Kodíčka a jiných představitelů mladých; *na tomto místě mohl konstatovati* — ve stati *Tři knihy básní*, zde na str. 197.

Str. 41 *Oltář umění a nový patos*. *Lidové noviny* 21, č. 227 (20. srpna 1913), str. 1—2 (*LN*). Podepsáno *N.* — Autorem provokačního hesla „naplivat na oltář umění“, kterého Neumann v té době častěji užívá, byl F. T. Marinetti, srov. *Osvobozená slova* (česky 1922). — Str. 43: *futuristický manifest* — viz stať *Otevřená okna*, zde na str. 33; *Řekl jsem na tomto místě nedávno* — ve stati *Ať žije život!*, zde na str. 25; *o monoplánu* — narážka na Marinettiho knihu *Monoplan du Pape* (1912), srov. stať *Politický román ve volných verších*, zde na str. 416; str. 44: *s ruskinovskou výmluvností* — John Ruskin (1819—1900), anglický umělecký kritik a filosof, uváděný k nám hojně zvláště na počátku století především Šaldou (knihu *Séžam a lilie* přeložil r. 1901). První Neumannovy hodnotící zmínky o Ruskinovi nacházíme již v r. 1899, viz *Sp I*, str. 177 a 179; str. 45: *katolické kozelce svých mladších kolegů* — viz vysv. ke str. 32.

Str. 47 *Různé odpovědi*. *Lidové noviny* 21, č. 249 (12. září 1913), str. 1—2 (*LN*). Podepsáno *N.* — Str. 51, ř. 6: *naše nechť k Londýnu a Berlínu*.] *naše nechť k Londýnu a Berlínu*. (Mimochodem řečeno: výborné anglické dopisy nad čarou v tomto listě uveřejňované potěšily

nemálo moje frankofilské srdce. Věděli jsme sice dávno, co všechno vězí za vychvalovanou liberálností anglických institucí, ale tentokrát mluví do duše našim anglo- a protestantofilům očitý svědek!) *LN.* — *fejeton „Básníci a technické“* — správně Básníci a mechanikové, Lidové noviny 21, č. 243 (5. září 1913), str. 1; *Naše nové básně* — v současné době vznikaly Neumannovy básně, zařazené později do Nových zpěvů; cykly Zpěvy drátů, Zpěv obloukových lamp aj. přímo korespondují s těmito programovými statěmi; str. 48: *Ocenil jsem již jednou* — ve fejetonu Básník a literární historie, Lidové noviny 19, č. 337 (6. prosince 1911), str. 1–2, S městem za zády, 1969, str. 41; str. 50: *v posledním čísle Naší doby* — srov. *vh: Literatura, Naše doba* 20, č. 11 (20. srpna 1913), str. 869; str. 52: *mladí básníci francouzští* — míněn Romain, Arcos, Apollinaire, Duhamel; viz stať K nové poezii sociální, zde na str. 78; *Také jsem již na tomto místě konstatoval* — v článku Řekněme třeba: o vědě a idealismu, Lidové noviny 21, č. 144 (28. května 1913), str. 1–2, S městem za zády, 1969, str. 216.

Str. 55 *Moderna a podsvětí*. Lidové noviny 21, č. 277 (10. října 1913), str. 1–2 (*LN*). Podepsáno *N.* — V Lidových novinách zněl titul Moderna v podsvětí. — Stať je vlastně reakcí na článek Arne Nováka Sestup do podsvětí, Přehled 12, č. 1 (26. září 1913), str. 12–14, který se zabýval rozbořem uměleckých snah mladé generace kolem bratří Čapků a generací let devadesátých. Novákova stať vyvolala tehdy značnou odezvu, polemizoval s ní především F. X. Šalda ve statích K dnešní situaci literární..., Česká kultura 2, č. 1 (3. října 1913), str. 19–21, Spor generací, Česká kultura 2, č. 2 (17. října 1913), str. 39–41 a č. 3 (7. listopadu 1913), str. 59, knižně v Kritických projevech 9, str. 217, 221 a 232. Novák pokračoval v polemice podrobnou statí Tři generace, Přehled 12, č. 3 (10. října 1913), str. 55–56 a notickou Spor generací, Přehled 12, č. 5 (24. října 1913), str. 83. Polemiky se dotkl také Karel Čapek ve své diskusi se Šaldou, která probíhala na stránkách Přehledu a České kultury, srov. F. X. Šalda, Kritické projevy 9, r. 1913. — Str. 56: *v době balkánských válek* — Balkánská válka vypukla 9. října 1912 a trvala do 31. května 1913. Armády balkánských národů, především slovanských (Srbska, Černé Hory, Bulharska a Řecka), porazily Turecko a tím zároveň oslabily postavení Rakousko-Uherska na Balkáně. Po porážce Turecka však nastaly další spory o dobytá území, především o původně turecký strategicky důležitý Skadar, který připadl nově vzniklému státu albánskému. Srov. stať Bud', válko, zdráva, zde na str. 187 a Anarchista, spec. germanicus, zde na str. 297; str. 62: *Miloš Marten v jednom ze svých... esejí* — srov. In memoriam K. H. Máchy, psáno k stému výročí Máchova narození 1910, později zařazeno do knihy Akord (1916).

Str. 63 *Dva almanachy*. Lidové noviny 21, č. 288 (21. října 1913), str. 1–2 a č. 297 (30. října 1913), str. 1–2 (*LN*). Podepsáno *N.* —

Almanach secese — srov. Neumannovu předmluvu k Almanachu secese, Sp I, str. 23 a stať V záležitosti Almanachu secese, Moderní revue 2, sv. 4, č. 2 (květen 1896), str. 47—48, Sp I, str. 24; *k táboru Moderní revue* — viz vysv. ke str. 35; *z borské cely* — V procesu s tzv. Omladinou byl Neumann odsouzen k čtrnácti měsícům těžkého žaláře. Ve vězení na Borech strávil dobu od 25. dubna 1894 do 24. února 1895. Viz fejetony Politická epizoda, které vycházely v Lidových novinách od ledna do března 1911, knižně 1911 a ve Vzpomínkách 1931. Viz též Neumannovu básnickou prvotinu Nemesis bonorum custos (1895), B I; str. 64: *Intimní volné jeviště* — bylo určeno současné moderní dramatické tvorbě obdobně jako pařížské Théâtre libre a podobné scény v Berlíně, Mnichově a Londýně a ustaveno na schůzi 5. května 1896. Jeho prvním předsedou se stal Arnošt Procházka, k zakládajícím členům patřili St. K. Neumann, Jiří Karásek ze Lvovic, Karel Kamínek, Hugo Kosterka. Nejasnost programu, nedostatek vhodných her a provozní potíže přesouvaly tržiště Intimního volného jeviště k činnosti přednáškové, až konečně vedly k jeho úplné likvidaci. Podle Aktualit v Moderní revui 5, sv. 9, 1899, str. 188 se Intimní volné jeviště dle usnesení valné hromady dne 22. února 1899 rozešlo. Srov. Neumannův článek Pokus Intimního volného jeviště v Praze, Niva 7, č. 3 (1897), str. 95—97, Sp I, str. 45; *Katolická moderna* — literární hnutí devadesátých let, nazvané tak obdobou k České moderně; jádro tvořili katoličtí básníci, shromáždění za patronace B. M. Kuldy v almanachu Pod jedním praporem (1895), např. Sigismund Bouška, Xaver Dvořák, Karel Dostál-Lutinov, který založil r. 1896 orgán Katolické moderny Nový život, viz stať Katolická moderna, Pozor 15, č. 9 (14. ledna 1908), str. 1, Sp III, str. 77; str. 66: *Karáskovi tisknouti básně... vedle Macharovy Magdalény v Nových proudech* — v časopise „pokrokové mládeže“ Nové proudy 2 z r. 1893 otiskoval Machar na pokračování veršovaný román Magdaléna (knižně r. 1894). V témž ročníku na str. 218 je otištěna Karáskova báseň Narkózy, knižně Zazděná okna (1894); *co pojilo A. Procházku k F. X. Šaldovi v Literárních listech* — před válkou zastánci naprosto protichůdných stanovisek, často proti sobě polemizující, ve svých kritických počátcích uveřejňovali referáty a statě v Literárních listech (časopise věnovaném moderní kritice literární), které vydával Fr. Dlouhý v l. 1882—1899; *ješitný estét* — narážka na F. X. Šaldu; *Tuhle jsem četl* — ve stati Arne Nováka Sestup do podsvětí, Přehled 12, č. 1 (26. září 1913), str. 12; podrobně viz stať Moderna a podsvětí, zde na str. 55; *že jsem „oltář umění“ nazval pověrou* — ve stati Oltář umění a nový patos, zde na str. 41; str. 68: *Vzdělávací bibliotéka* — založil a vydával ji v l. 1890—1911 Karel Stanislav Sokol; přinášela překlady významných děl světových autorů; *Knihy dobrých autorů* — knižnice vycházela v l. 1905—1925. Byl to vynikající soubor knih vydávaných Kamilou Neumannovou a redigovaných Arnoštem Procházkou. Několik děl pro tuto literárně i graficky průbojnou edici přeložil také Neumann; str. 69: *poslední potomek aristokratů*

— Neumannův otec pocházel po matce z polské šlechtické rodiny; *fialové stíny z Poštovské ulice* — dnes ulice Karolíny Světlé; v devadesátých letech zde měla sídlo redakce Moderní revue; str. 70: *Almanach, který právě vyšel* — Almanach na rok 1914, který vyšel v říjnu 1913. O genezi a ohlasech viz dopisy bratří Čapků Neumannovi, Kor DNČ, str. 51–66, stať Karla Čapka O dvou publikacích v Lidových novinách 43, č. 62 (4. února 1935), str. 1–2 a Neumannovu stať Výstraha takměř, zde na str. 105; *Když jsem se vypořádal... s venkovskou zemí a přírodou* — z básní tohoto tvůrčího období vzešla sbírka Kniha lesů, vod a strání s podtitulem Básně z let 1907–1913. Ilustroval ji J. Benda, předmluvu napsal Karel Čapek. R. 1914 ji vydal SVU Mánes; viz B II, str. 402; str. 71: *Sníl jsem o „epopeji ženy“* — básně z této doby byly zařazeny do sbírky Bohyně, světice, ženy z r. 1915, B II, str. 199; *patulae sub tegmine fagi* — pod košatou korunou fíkovníku (citát z Vergilia); str. 72: *ve stati Moderna a podsvětí a... ve článku O poměru k umění* — viz zde na str. 55 a 342; str. 74: *satiry o fialovém nic* — srov. Ukázky z poezie moderní, Švanda dudák 15, č. 2 (únor 1896), str. 72, v nichž autor paroduje moderní, především dekadentní poezii; *o čuněti* — Srov. Olaf (J. Kvapil): Čuně, časová báseň o čunátech, Švanda dudák 15, č. 6 (červen 1896), str. 235. Podrobně viz též stať Český spisovatel, Anarchistická revue 1, č. 3 (říjen 1905), str. 62–65, Sp II, str. 184; *Národní plachta* — míněny Národní listy, orgán mladočechů; vycházely v l. 1861–1941; str. 75: *článek o hudbě* — jde o stať Václava Štěpána Včerejšek a dnešek hudební formy, otištěný na str. 68–75; str. 76: *Jediným nedorozuměním* — příspěvek Arne Nováka Imaginární rozhovor Karla IV. s Petrar-kou, jehož uveřejnění v Almanachu považovala za omyl nejen kritika, ale i sami účastníci Almanachu a nakonec i autor sám. V dopise Fischerovi z 22. ledna 1914 napsal, že jeho účast v Almanachu „se všeobecně cítila jako živel rušivý“. Srov. též dopis Josefa Čapka Neumannovi ze září 1913, Kor DNČ, str. 56.

Str. 78 *K nové poezii sociální*. Lidové noviny 21, č. 312 (14. listopadu 1913), str. 1; č. 316 (18. listopadu 1913), str. 1–2 (LN). Druhá část podepsána N. — Str. 83, ř. 32: Básníci, které teď čteme, Marinetti, Romaines, Arcos, Apollinaire, Duhamel atd., to jsou ovšem hlavně sliby budoucí poezie.] Básnická díla nové poezie, která teď čteme a budeme čísti, jsou Marinettiho Futurista Mafarka, Jules Romainse Život unanímni, Parmentiera Lidskými cestami, Banžunova Pozemská tragédie a Nicolase Beauduina Kosmogonický člověk, báseň jistě velmi krásná. To jsou však teprve sliby budoucí poezie. (LN). — Str. 79: *liliové záhony v zahradách duše* — narážka na báseň Otokara Březiny Vůně zahrad duše mé... ze sbírky Tajemné dálky z r. 1895; *violu naladěnou co možná nejhlouběji* — narážka na báseň Karla Hlaváčka Svou violu jsem naladil co možná nejhlouběji ze sbírky Pozdě k ránu z r. 1896; str. 82: *Verhaerenovi, kterého jsem... překládal* — např. Sladký mnich, Moderní revue 2, sv. 4, č. 1 (1896), str. 12; r. 1905 vyšel také

Neumannův překlad dramatu *Svítání*; str. 84: *V redakční listárně Zvonu* — exempláře *Zvonu* s obálkami, kde byla listárna redakce, se nepodařilo nalézt.

Str. 88 *Odvaha k experimentu*. Lidové noviny 21, č. 302 (4. listopadu 1913), str. 1—2 (*LN*). Podepsáno *N.* — Str. 89: *František Kupka... maloval v poslední době* — Kupka tehdy řadami Fug vertikálních a diagonálních plánů a cykly organických tvarů a barev začal uskutečňovat rozhodující tvárný experiment, obrat k abstraktnímu umění. O Neumannově vztahu ke Kupkovi viz stati Kupka kreslíř a Kupka myslitel, Moravský kraj 11, č. 70 a 71 (21. června a 23. června 1906), str. 1—2 a 5—6, Sp II, str. 265 a 268; str. 93: *od Realistických slok k Vybouřeným smutkům* — sbírky z let 1890 a 1897; *verše Macharovy Magdalény v Nových proudech* — viz vysv. ke str. 66; *Moderní revue* — viz vysv. ke str. 35; str. 94: *do borské věznice* — viz vysv. ke str. 63; *Umělecký měsíčník* — časopis Skupiny výtvarných umělců, vycházel v l. 1911—1913. Redigoval jej až do roztržky ve Skupině (prvních šest čísel) Josef Čapek, později Pavel Janák a Frant. Langer. Z literátů se účastnili Karel Čapek a Otokar Fischer. Časopis byl průkopníkem moderních tendencí nejen ve výtvarném umění, ale i v literatuře a hudbě. Srov. též stať *Umělecký měsíčník*, zde na str. 241, a stať *Kubism čili aby bylo jasno*, zde na str. 127; *Volné směry* — viz vysv. ke str. 38; *kde je chtěl mítí Miloš Jiránek* — byl redaktorem *Volných směrů* v l. 1908—1911. Roč. 17 z r. 1913 byl redigován zástupci mladých, Ant. Matějčkem a Josefem Čapkem. Srov. stať *Výtvarníci jako literáti*, Lidové noviny 17, č. 82 (23. března 1909), str. 1, Sp III, str. 223; *Scéna* — Vycházela v l. 1913—1914, vedoucími pracovníky zde byli Arnošt Dvořák a Ervín Taussig. Mezi hlavní spolupracovníky patřili Karel Čapek a Josef Kodíček, přispíval i Neumann a Otokar Fischer. Časopis vycházel bez uvedení redaktorů; „*pamětliva toho...*“ — citát z programové poznámky na 29. straně prvního čísla druhého půlročníku *Scény* ze 17. října 1913; str. 95: *První číslo nového svazku Scény* — *Scéna* 1, 2. půlročník, č. 1 (17. října 1913). Stať Josefa Kodíčka je na str. 12—16, stať Vlastislava Hofmana na str. 4—9 a Taussigova báseň na str. 9—12; *Sturm und Drang* — název dramatu F. M. von Klingera z r. 1776, pak označení celého literárního období.

Str. 96 *Obrazy, obrázky, obrázečky*. Lidové noviny 21, č. 306 (8. listopadu 1913), str. 1—2 (*LN*). Podepsáno *N.* — Str. 97, ř. 37: stále dokonalejší.] stále dokonalejší, které v cestu staví se toliko umělé překážky. (*LN*). — *Nedávno někdo kdesi rozhorlil se* — jde o nepodepsanou poznámku *Obrazy, obrázky, obrázečky*, Přehled 12, č. 4 (17. října 1913), str. 78, protestující proti kultu obrázků a obrázkových časopisů, které zatlačují seriózní literární časopisy, stejně jako filmy zatlačují divadlo; str. 100: *František Langer ve stati o kinematografu* — srov. F. Langer, *Stále kinema*, Lidové noviny 21, č. 234 (27. srpna 1913),

str. 1–2; str. 101: *Český svět, Světozor* — Český svět, „obrázkový týdeník“, vycházel od r. 1904 do r. 1921 v redakci Karla Hipmana. Světozor, „týdeník zábavný a poučný; světová kronika současná slovem i obrazem“, vydávaný od r. 1900 J. Ottou s redakčním kruhem (A. E. Mužík, O. Štáfl a J. O. Otto); *Týden světem* — tato „obrazová revue“ vycházela v l. 1913–1914 v redakci Josefa Šimánka; *dvojí Ilustrované listy* — jde patrně o Ilustrovaný svět, který vycházel u Otty v l. 1901 až 1943, a Ilustrovaný kurýr, ranní vydání Hlasu národa, který vycházel v l. 1893–1918; *Žlatá Praha* — obrázkový rodinný týdeník, vycházející v l. 1884–1930 za redakce Ferdinanda Schulze, pak Jaroslava Kvapila, A. B. Dostála, Vincence Červinky a Gustava Pallase; zaujímala umírněné a zprostředkující stanovisko i k literárním otázkám; *Rudé květy* — beletristický sociálně demokratický časopis, vycházející od r. 1900 v redakci dělnického básníka Antonína Macka; str. 102: *posledním čtísem Stylu* — Styl, měsíčník pro architekturu, umělecké řemeslo a úpravu měst, vycházel v l. 1908–1913 v redakci Ot. Novotného, nákladem SVU Mánes, pak po delší přestávce až po válce. Zde jde o ročník 5, č. 10 (říjen 1913). Z obsahu, na který Neumann naráží, jsou to zejména stati Rogera Marxe Sociální umění, str. 219–224 a H. Neuthesiuse Problém inženýrských staveb, str. 225–241; *Behrensovy... plynárny* — Peter B. (1868–1940), německý malíř, stavitel a pracovník v uměleckém průmyslu. Jeho sloh se vyznačuje mohutnými, jednoduchými geometrickými liniemi, uplatňovanými hlavně v průmyslové výstavbě; str. 104: *Máj nebo Zvon* — populární literární týdeníky konzervativního charakteru; Máj vycházel v l. 1891–1914 v redakci Frant. Heritesa, Zvon od r. 1899 v redakci M. A. Šimáčka, později F. S. Procházky.

Str. 105 *Výstraha takměř*. Lidové noviny 22, č. 51 (21. února 1914), str. 1–2 (LN). Podepsáno N. — Str. 106: *Die weißen Blätter* — raně expresionistická revue, v níž se shromáždilo mnoho pražských autorů; jejím programem bylo formálně dokonalé, ale společensky nezainteresované umění; str. 107: *Pégoudova motoru* — Adolph P. (1889–1915), francouzský průkopník letectví a letecký akrobat, konal v té době turné po celé Evropě. V Praze prováděl své pověstné loopiny r. 1913; str. 108: *Almanach na rok 1914* — viz stať Dva almanachy, zde na str. 63.

Str. 112 *Nezmarná pověra*. Lidové noviny 22, č. 89 (31. března 1914), str. 1–2 (LN). Podepsáno N. — *spory národnostní* — narážka na diskuse o vyučování němčině na českých školách a dále na článek Emanuela Chalupného Proti povinné němčině na českých školách, Přehled 11, č. 13–14 (20. prosince 1912), str. 234, v němž se píše, že česká kultura a jazyk „jsou dosud prosáklé němectvím skrz naskrz“ a že „spisovatelé, kteří nejvíce čerpali z vlivů německých, jako Neruda, stojí v kursu nejvýše“; str. 114: *nebožtík Tschudi* — viz stať Tschudi, zde na str. 143; str. 115: *Cassirer* — Paul C. (1871–1926), obchodník s obrazy, propa-

gátor impresionismu, otevřel r. 1898 společně se svým bratrancem Bruno C. v Berlíně umělecký salón, z kterého vzniklo časem vydavatelství. Společně vydávali také časopis Kunst und Künstler; von Werner — Anton von W. (1843—1915), německý malíř, profesor a později ředitel Akademie v Berlíně; byl oficiálním malířem a portrétistou císařství; str. 118: v počátcích Mánesa — Výtvarný spolek Mánes byl založen r. 1887 mladými výtvarníky, kteří stáli v opozici proti konzervativní Umělecké besedě. Prvním předsedou byl Mikoláš Aleš; Život a mýtus — vycházel v r. 1914 za redakce Bohumila Mathesia a Jaroslava Jareše. Neumann zde polemizuje hlavně s články, které byly otištěny v tomto časopise a které útočily proti snahám mladé generace (J. Holeček, Otázka života), proti „picassismu“ (A. B., Výstava Skupiny výtvarných umělců) a bojovaly za „národní umění“ (O. Malota, V boji o národ). Srov. Život a mýtus 1, č. 1—2 (březen 1914); Umělecký měsíčník — viz vysv. ke str. 94; Podle referátu o Almanachu na rok 1914 — Srov. B. Mathesius, Almanach na rok 1914, Život a mýtus 1, č. 1—2 (březen 1914), str. 22—23. Na tento Neumannův fejeton odpověděl Mathesius článkem Velký blud a malinká pravda, Život a mýtus 1, č. 3—4 (duben 1914), str. 48. V celé polemice jde o Neumannovu báseň Dub, v Almanachu na str. 13—15, knižně v Knize lesů, vod a strání, B II, str. 185; Stejným viníkem je pan Kodíček — jde o báseň Ode dne proměny, Almanach na rok 1914, str. 26—28; str. 119: orgán Jednoty výtvarných umělců Dílo — Jednota výtvarných umělců byla založena r. 1884, po rozpadnutí obnovena r. 1893. O pět let později začala vydávat časopis Dílo, v němž si stanovila konzervativní program, namířený především proti „cizím umělcům“.

Str. 120 O poměru umění k lidu. Lidové noviny 22, č. 111 (22. dubna 1914), str. 1—2 (LN). Podepsáno N. — Před nějakým časem psal jsem — ve stati K nové poezii sociální, zde na str. 78; číslo Akademie s článkem F. V. Krejčího — srov. Literatura a tendence doby, Akademie 17, č. 1 (září 1913), str. 16—21; str. 121: Autor těchto řádek má knihu básní — Jde o Knihu lesů, vod a strání z r. 1914 (viz vysv. ke str. 70). Sbírka, ve své podstatě hotová již několik let, nemohla dlouho najít nakladatele. Neumann chtěl veřejným zaslánem pranýřovat tuto skutečnost zároveň se zdoluhavostí tisku. Na radu Karla Čapka od toho upustil. Srov. Kor DNČ, str. 84—85; Charles Albert — Neumannem často citovaný autor. Z jeho knihy Volná láska přeložil nejprve část pro Nový kult 2, 1899, v r. 1910 ji vydal knižně ve své Edici Červen.

Str. 127 Kubism čili aby bylo jasno. Lidové noviny 22, č. 123 (5. května 1914), str. 1—2 (LN). Podepsáno N. — Článek byl reakcí na roztržku malířské moderny, sdružené od r. 1911 ve Skupině výtvarných umělců. Skupinu založili někdejší členové Osmy a výtvarníci jim blízcí, kteří v únoru 1911 vystoupili z Mánesa (E. Filla, V. Beneš, B. Kubišta, J. Čapek, V. Špála, J. Šíma, sochař O. Gutfreund, archi-

tekti V. Hofman, P. Janák, J. Gočár, teoretici A. Matějček a V. Kramář). V r. 1912 nastala ve Skupině roztržka. Jedna část výtvarníků pokládala za východisko moderního malířství výhradně styl Picassův a Braqueův, druhá část obhajovala širší a volnější koncepci. Její zastánci — Čapek, Špála, Kubišta, Hofman aj. — vystoupili ze Skupiny a vrátili se do Mánesa. Od podzimu 1912 se Josef Čapek a Ant. Matějček stávají redaktory Volných směrů a snaží se přes odpor konzervativní většiny Mánesa orientovat je k moderním tendencím. Umělecký měsíčník, orgán Skupiny, v r. 2, č. 11—12 (1914) v článku V. Beneše Kubistická výstava v Mánesu (str. 326—331) a zejména v článku E. Filly Jak se píše (str. 331—336) vytýkal Neumannovi, bratřím Čapkům, Hofmanovi aj., že přijímají celý proud moderního umění, a ne pouze kubismus Picassův a Braqueův. — Str. 128: *neloajální citování* — ve Fillově článku jsou z kontextu vytrženy citáty Neumanna a bratří Čapků; *sotvaže jsem napsal* — ve fejetonu Otevřená okna, zde na str. 33; str. 131: *když jsem... napsal* — v témž fejetonu; str. 132: *Dyk... napsal... do Večerů* — Jde o báseň Nesmiřitelný zpěv jarní, Večery, beletristická příloha Lidových novin z 18. dubna 1914, která polemizuje s Neumannovou básní Smířlivý zpěv zimní, Večery ze 4. dubna 1914, knižně v Nových zpěvech. Srov. Neumannův fejeton Na velmi staré téma, Lidové noviny 22, č. 10 (10. ledna 1914), str. 1—2, S městem za zády, 1969, str. 280 a Vrabci, strnadi, kosi, Lidové noviny 22, č. 137 (19. května 1914), str. 1—2, knižně tamtéž, str. 565. Srov. též Kor DNČ, str. 197.

Str. 133 *Soudobá krása*. Lidové noviny 22, č. 157 (9. června 1914), str. 1—2 (LN). Podepsáno N. — Str. 139: *ve „vůdci národa“* — míněn Karel Kramář.

1912

Str. 143 *Tschudi*. Lidové noviny 20, č. 7 (9. ledna), str. 1—2. Podepsáno N. — Str. 145: *frisch-fromm-fröhlich-frei* — heslo německých turnerů, čtyři F v podobě hákového kříže; srov. též 50. verš Heinovy romantické epické skladby Atta Troll, v níž se vysmál typu reakční velkoněmecké mládeže; str. 147: *Mánes* — viz vysv. ke str. 118.

Str. 148 *Umění a reklama*. Lidové noviny 20, č. 50 (21. února), str. 1—2. Podepsáno N. — Str. 150: *ujal jsem se tehda plakátu* — ve stati Umělecký plakát, Nový kult 4, č. 3 (prosinec 1900), str. 90—94, Sp I, str. 246; str. 151: *Simplicissimus* — politickosatirický týdeník vydávaný v Mnichově od r. 1896 karikaturistou Th. Th. Heinem a nakladatelem A. Longenem: v jeho názvu je použito jména hrdiny barokního románu Grimmelshausenova; *Jugend* — humoristicko-satirický týdeník

pro umění, literaturu, život a politiku, založený r. 1896 G. Hirthem v Mnichově.

Str. 154 *Nové publikace*. Lidové noviny 20, č. 50 (21. února); str. 2—4, rubrika Umění, divadlo, literatura. Podepsáno N. — Str. 155: *o němž jsem již psal* — Viz stať Josef Váchal, Lidové noviny 19, č. 358 (30. prosince 1911), str. 1—2, Sp III, str. 384. O Neumannově vztahu k Váchalovi viz též poznámku Nové knihy, zde na str. 225, a glosy Josef Váchal a Cyklus dřevorytů, zde na str. 257 a 264; *Veraikon* — grafický dvouměsíčník, který sledoval vrcholné projevy českého reprodukčního umění: vycházel v redakci Ant. Dolenského, J. Konůpka a Em. Pacovského v l. 1912—1937; viz glosy Veraikon, zde na str. 240 a 267; *po Mstivé kantiléně* — čtrnáct dřevorytů ke sbírce Karla Hlaváčka vyšlo v Neumannově edici Červen r. 1910; str. 156: *vyslovil jsem jistě pochybnosti* — viz stať Symbolisté, Lidové noviny 18, č. 311 (12. listopadu 1910), str. 2—3, Sp III, str. 329; *Pozdě k ránu* — cyklus kreseb z r. 1909 k Hlaváčkově stejnojmenné sbírce; str. 157: *dle slov úvodu* — viz Úvod, Veraikon 1, č. 1 (leden - únor 1912), str. 1—2: „Původní listy grafické nebudou znehodnoceny velkým počtem výtisků, neboť tato edice, vzácná a příliš nákladná, počítá jen s odběratelstvem vybraným z úzkého okruhu odborníků a nejjemnějších milovníků a rozhodně nemá se státi revuí „populární“.“; *uvítali jsme loňského roku* — ve stati Umělecký měsíčník, Lidové noviny 19, č. 299 (29. října 1911), str. 2—3, Sp III, str. 452; viz též vysv. ke str. 94; str. 158: *UM cituje* — Srov. nepodepsaný článek V boji o umění, Umělecký měsíčník 1, č. 4 (1912), str. 114—116; z téhož článku je i následující citát; *abych se nezdál šosákem* — narážka na fejeton Res publica, Lidové noviny 19, č. 326 (25. listopadu 1911), str. 1—2, S městem za zády, 1969, str. 22.

Str. 160 *Všelicos o našich knihách*. Lidové noviny 20, č. 87 (30. března), str. 1—2. Podepsáno N. — *Ke stavění „literárních mostů“* — viz stať Literární mosty, Lidové noviny 19, č. 347 (16. prosince 1911), str. 1—2, Sp III, str. 349; str. 162: *z Pekařovy Knihy o Kosti* — vyšla ve dvou dílech r. 1910 a 1911; str. 163: *cestopis doktorů Daneše a Domina* — Jde o univerzitní profesory Jiřího V. Daneše a Karla Domina, cestovatele a autory mnoha vědeckých cestopisů, z nichž některé napsali společně. Knihu Dvojím rájem (která pojednává o Jávě), vydal r. 1912 s mnoha přílohami, obrázky a mapami J. Otto; str. 164: *Bylo na to již upozorněno* — srov. nepodepsanou glosu Výprava knižní..., Novina 5, č. 4 (1912), str. 127—128.

Str. 166 *Komedie a zločin*. Lidové noviny 20, č. 166 (19. června) str. 1—2. — S touto statí polemizoval v Rozmanitostech časopis Právo ženy 2, č. 24 (21. června 1912), str. 3. — Str. 167: *Paní Víková-Kunětická* (1862—1934), spisovatelka feministických próz a dramat, první poslankyně na zemském sněmu; byla zvolena za stranu mladočeskou v dopl-

ňovacích volbách v mladoboleslavské skupině 13. června 1912. Neumann se ještě po válce vrátil k politické činnosti Boženy Vikové-Kunětické a polemizoval zejména s jejími protikomunistickými a antisemitickými názory; srov. nepodepsanou stať *Intelligence nacionalistická a buržoazní*, Červen 2, č. 33 (16. října 1919), str. 289—291 a č. 34 (23. října 1919), str. 303—304, Sp V, str. 548; str. 170: *národní socialisté sedlí na lep* — V r. 1911 utvořila strana mladočeská a národně socialistická koncern pro získání co nejvíce mandátů. O této politice píše Neumann podrobně ve statích *Nemocné království*, zde na str. 423, a *Očistná akce*, zde na str. 468; *redaktor nad čárou* — srov. nepodepsanou stať *Boleslavská komedie* (podtitul *Jeden tisíc sto šedesát jeden bezstarostných*), Lidové noviny 20, č. 161 (14. června 1912), str. 2—3; *K. St. Sokol gratuloval* — v *Samostatnosti* 2 (16), kterou Sokol vydával, č. 163 (14. července 1912), str. 1 byl nepodepsaný blahopřejný úvodník *Česká žena prvním poslancem!*. V témž čísle na str. 5 byla otištěna zpráva, že K. St. Sokol poslal Boženě Vikové-Kunětické blahopřejný telegram.

Str. 172 *O tom „brání víry“*. Lidové noviny 20, č. 209 (1. srpna), str. 1—2. Podepsáno *N.* — V r. 1909 konal Machar v několika moravských městech přednáškové turné, především o antice a křesťanství. Moravští klerikálové vedli v té době proti Macharovi ostrou kampaň, zejména v listech *Den* (redaktor P. Jan Šrámek, Brno), *Našinec* (red. P. Frant. Světlík, Olomouc), *Hlas* (red. P. Tomáš Šilingr, Brno), *Ječmínek* (red. P. Karel Dostál-Lutinov, Prostějov), *Pozorovatel* (red. P. J. Šebela, Kroměříž) a *Noviny z Podradhoště* (red. P. Ed. Kavan, Valašské Meziříčí). Kampaň dosáhla vrcholu po vydání Macharovy čítanky v r. 1909 (nákladem Fr. Radouška v Přerově, tiskem Fr. Obziny ve Vyškově), která byla výborem z Macharova fejetonistického a básnického díla s protiklerikální tematikou. R. 1912 rakouská cenzura podlehlá tlaku vyššího kléru a Čítanku v jejím třetím vydání zabavila. 24. dubna 1912 interpeloval v parlamentu T. G. Masaryk ministra spravedlnosti a konfiskace byla zrušena. Viz sborník „kulturně politických dokumentů“ *Machar na Moravě*, který vyšel r. 1912 v Uherském Hradišti. — Str. 173: *páter Šrámek* — Jan Š. (1870—1956), od r. 1904 docent křesťanské sociologie na bohoslovecké fakultě v Brně, od r. 1911 profesor. R. 1912 byl jmenován papežským komořím. R. 1899 obnovil na Moravě stranu křesťansko-sociální, za níž byl zemským a říšským poslancem; str. 175: *jádro „orelstva“* — katolický tělocvičný svaz; vznikl v Praze r. 1896 jako odbor Jednoty katolických tovaryšů, jméno přijal r. 1909.

Str. 177 *Setkání s katolíkem*. Lidové noviny 20, č. 243 (4. září), str. 1—2. Podepsáno *N.* — Na tento Neumannův fejeton odpověděl Deml v knize *Pro budoucí poutníky a poutnice* z r. 1913, str. 29—31 otevřeným dopisem, datovaným 9. září 1912. Srov. též fejeton *Sníh*,

Lidové noviny 21, č. 22 (23. ledna 1913), str. 1—2, S městem za zády, 1969, str. 167 a Drahý pane Demle, zde na str. 402. — *Setkal jsem se tak s panem Picassem* — ve stati Kubism čili aby bylo jasno, zde na str. 127; *pohovořil jsem si také s Rabelaisem* — v referátu Rabelais: Gargantua, zde na str. 239; str. 178: *ich komme...* — přicházím z jiných dob a doufám, že dojdou do jiných; citát ze sbírky Franze Grillparzera In ein Stammbuch (Do památníku); str. 179: *haussu nebo baissu* — stoupání nebo klesání hodnoty cenných papírů; *Léon Bloy* (1846 až 1917), prozaik, kritik, žurnalista, v mládí se účastnil Komuny, pak se přiklonil k mystickému katolicismu. Většinu Bloyových románů, autobiografií i publicistického díla naplňují apokalyptické vize o zničení světa, prudké polemické útoky proti ideovým i uměleckým odpůrcům. Jeho próza působila u nás na Katolickou modernu a okruh kolem jeho vydavatele a překladatele Jos. Florianu ve Staré Říši na Moravě. Bloyovy deníky s různými názvy vycházely v l. 1892 až 1917. Léonem Bloyem se Neumann zabýval ve stati Léon Bloy a národ husitský, zde na str. 336, a v referátu Nové publikace, zde na str. 255; „opravu“ *zaslanou Hlasu* — Srov. Hlas 64, č. 187 (15. srpna 1911), str. 5. Deml odpovídá v Rosničce na str. 9—10.

Str. 182 *Paul Robin*. Lidové noviny 20, č. 265 (26. září), str. 1—2. Podepsáno *N.* — P.R. (1837—1912), francouzský pedagog, stoupenec novomalthusianismu, propagující zásadu omezené populace, založené na svobodném rozhodování jednotlivcově, byl často citovanou autoritou Neumannových článků, věnovaných sociálním otázkám, zejména problému hospodářské a mravní emancipace ženy v soudobé společnosti. S Robinovým jménem se setkáváme u Neumanna již v r. 1901, kdy otiskoval v Novém kultu jeho stať Volná láska, volné mateřství; Robinovy názory inspirovaly Neumanna také k napsání stati O prozřetelném plození dětí, vydanou v Knihovně Nového kultu r. 1903, k níž jako úvod připojil Robinovu studii Malthus a novomalthusité. Robinovi dedikoval Neumann též svou báseň Libre amour, libre maternité, otiskěnou v Moderní revui 11, sv. 16, č. 1 (říjen 1904), str. 41—42, knižně Hrst květů z různých sezón, B II, str. 30. — *k letošnímu eugenickému* — první mezinárodní eugenický sjezd se konal v červenci 1912 v Londýně; str. 183: *na Pedagogickém slovníku* — Dictionaire de pédagogie et d'institution primaire z r. 1882 byl hlavním dílem francouzského pedagoga a filosofa Ferdinanda Edouarda Buissona; *Volná myšlenka* — mezinárodní sdružení proti klerikalismu, založené 29. srpna 1880 z podnětu sociologa Césara de Paepe a Charlese Potvina na mezinárodním kongresu bruselském, jehož se účastnilo mnoho významných filosofů, např. Spencer, Herbert aj. Stálým sídlem ústředního výboru Volné myšlenky byl Brusel, zhruba každý druhý rok byly pořádány sjezdy v různých evropských městech, také v Praze. Neumann se častěji zabýval činností tohoto sdružení, ztotožňoval se s jeho cílem, ale také polemizoval, především s českou odbočkou. Srov.

stať Anarchisté a Volná myšlenka, Práce 1, č. 18 (15. září 1905), str. 1 a poznámku To, co pan Pelant tropí..., Anarchistická revue 1, č. 3 (říjen 1905), str. 67–69, Sp II, str. 207 a 214.

Str. 187 *Buď, válko, zdráva!* Lidové noviny 20, č. 296 (27. října), str. 2–3. Podepsáno N. — *vzplál balkánský požár* — viz vysv. ke str. 56; *Gustav Hervé* (1871–1944), francouzský politik, novinář, historik a právník, radikální socialista, pro antimilitaristickou propagandu perzekvovaný a vězněn. Ve svém listě Sociální války vyzýval ke generální stávce a k odpírání vojenské služby. Po vypuknutí první světové války se stal krajním nacionalistou; *Jistý český politický spisovatel* — Neumann má patrně na mysli stať V. J. Haunera Několik myšlenek k válce na Balkáně, Přehled 11, č. 3 (11. října 1912), str. 45–46 a č. 5 (25. října 1912), str. 87–88; str. 188: *Tolstoj* — o Neumannově názoru na politické postoje tohoto spisovatele srov. stať Plechanov a Tolstoj, Práce 1, zvl. vydání k 1. máji revolucionářů (1. 5. 1905), str. 3–4, Sp II, str. 62; *Abd ul-Hamid* — Abd ul-Hamid II., turecký sultán, původce mnoha reforem ve státě a v armádě. V červnu r. 1908 byl mladotureckou stranou donucen obnovit konstituci z r. 1876, v dubnu r. 1909 byl sesazen. Žil pak jako zajatec v Soluni, po kapitulaci města v listopadu 1912 byl převezen do Cařihradu, kde zemřel r. 1918; *Mladoturci* — turečtí reformátoři, původně se omezující na pole literární, od r. 1870 se účastnili politického života. Jejich cílem byl nacionalismus a obnovení Turecka. Byli však pronásledováni vládou, až r. 1908 dosáhli moci, které však nedovedli využít. Jejich nacionalismus a národnostní spory s Araby, Armény a Syry přispěly k porážce Turecka v balkánské válce, po které strana ztratila svůj vliv; str. 189: *osvoboditelská úloha Ruska* — Míněna patrně účast Ruska v protitureckých bojích za osvobození Bulharska v 70. letech. Carské Rusko se též aktivně účastnilo tvoření koalice balkánských států proti Turecku v r. 1912, protože jí chtělo využít proti Německu, Rakousko-Uhersku a Turecku v blízké světové válce. Balkánské státy však zahájily válku dříve (v prvních říjnových dnech r. 1912 Černá Hora zahájila vojenské akce), než carská vláda počítala; *do doby Svaté aliance* — spolek panovníků Ruska, Pruska a Rakouska proti revolučnímu hnutí lidu, založený na návrh cara Alexandra I. v r. 1815; str. 190: *u politického spisovatele* — viz vysv. ke str. 187; str. 191: „*Prolití krve...*“ — známá slova španělského anarchisty Errica Malatesty.

Str. 192 *Před šťastnější sezónou.* Lidové noviny 20, č. 298 (29. října), str. 1–2. Podepsáno N. — *Mechtilda z Magdeburku* — byla otištěna ve Večerech č. 41 (12. října 1912), str. 321–322, později zařazena do sbírky Bohyně, světe, ženy (1915), B II, str. 217; *Ostrov vyhnanců* — sbírka Jiřího Karáska ze Lvovic z r. 1912; podrobně se Neumann touto knihou zabýval ve stati Tři knihy básní, zde na str. 197; str. 195: *kritiku románu Svoboda* — srov. Mirko Rutte: F. X. Svoboda, Až ledy

poplují (J. R. Vilímek 1912), *Moderní revue* 19, sv. 26, č. 1 (8. října 1912), str. 29—32.

Str. 197 *Tři knihy básní*. Lidové noviny 20, č. 303 (3. listopadu), str. 3—4 a č. 310 (10. listopadu), str. 3—4, rubrika Umění, divadlo, literatura. Podepsáno N. — Jiří Karásek ze Lvovic: Ostrov vyhnanců. (Čeští autoři, sv. 21). — Rudolf Medek: Půlnoc bohů. (U autora, Kratonohy u Hradce Králové). — František Taufer: Země milostná. (Nákladem Jihlavských listů.) — *Endymion* — básnická sbírka tragického pocitu osamocení, vyšla r. 1909; str. 200: *Ich komme...* — viz vysv. ke str. 178; Karásek si tento citát vybral pro své exlibris, jehož výtvarným tvůrcem byl Karel Hlaváček, srov. stať Exlibris, *Moderní revue* 3, sv. 5, č. 2 (listopad 1896), str. 54—57, Sp I, str. 26.

Str. 204 *Mikoláš Aleš*. Lidové noviny 20, č. 317 (17. listopadu), str. 1—2. Podepsáno N. — *když Mánes počal ve Volných směrech* — Neumann má patrně na mysli změny, které s sebou přineslo odstoupení F. X. Šaldy z místa vedoucího redaktora Volných směrů koncem r. 1907. Od r. 1908 se časopis dostal výhradně do rukou výtvarníků, redigoval jej až do své smrti v r. 1911 M. Jiránek. Srov. stati Opět jeden ročník Volných směrů, Pozor 14, č. 208 (26. října 1907), str. 1—2, Sp II, str. 440, Volné směry a F. X. Šalda, Moravský kraj 12, č. 90 (20. srpna 1907), str. 2—3 a Tak tedy ještě jednou F. X. Šalda, Moravský kraj 12, č. 103 (21. září 1907), str. 1—2, Sp II, str. 520—523, Výtvarníci jako literáti, Lidové noviny 17, č. 82 (23. března 1909), str. 1, Sp III, str. 223 a Poctivé malování, Lidové noviny 18, č. 137 (21. května 1910), str. 1—2, Sp III, str. 264; str. 205: *Alšovi i oni již se poklonili* — srov. články Václava Špály Mikoláš Aleš, Lumír 41, č. 3 (19. prosince 1912), str. 97 a Josefa Čapka Alšova šedesátka, Volné směry 17, č. 1 (1912), str. 27; *neomalený pazvuk* — Neumann se patrně zmýlil, v té době v *Moderní revui* nebyla žádná zmínka o Alšovi.

Str. 209 *Veliké ruské srdce*. Lidové noviny 20, č. 334 (4. prosince), str. 1—2. Podepsáno N. — Petr Alexejevič Kropotkin (1842—1921), jeden z hlavních činitelů a teoretiků anarchistického hnutí. Ve své vlasti byl perzekvován, později žil jako emigrant v Anglii a ve Švýcarsku, po válce se vrátil do sovětského Ruska. Jeho spisy vydával Neumann v Knihovně Nového kultu; sám přeložil stati Komunism a anarchie (vyšlo v Knihovně Nového kultu r. 1901), Buřičovy řeči (vyšlo nákladem Komuny r. 1907) a Drobné spisy (vyšly v edici Červen r. 1919). — Str. 210: *Tolstoj* — viz vysv. ke str. 188; str. 211: *Paměti máme i po česku* — Vyšly r. 1906 v Knihovně Samostatnosti. Srov. poznámku Syn staré šlechtické rodiny..., Moravský kraj 11, č. 137 (4. prosince 1906), str. 3, Sp II, str. 391; str. 213: *Jiří Brandes* — Georg Morris Cohen B. (1842—1927), dánský estetik a literární historik, autor řady knih, z nichž nejznámější je Historie evropského roman-

tismu. Dvakrát navštívil Prahu a udržoval styky především s Jaroslavem Vrchlickým a Arnoštem Krausem.

Str. 214 *Nové knihy*. Lidové noviny 20, č. 14 (16. ledna), str. 1–3. Podepsáno N. — o mapě M. Švabinského — Osm leptů a kresby, s textem A. Hofbauera vydal r. 1911 Jan Štenc; str. 215: *Zlatoroh* — knižnice vycházela v l. 1909–1929; byla to sbírka ilustrovaných monografií uměleckých a literárních, vydávaná Mánesem (viz vysv. ke str. 118); *Knih o Kosti* — viz. vysv. ke str. 118; str. 216: *album... Knüpferovo* — Jde patrně o publikaci Beneš Knüpfer: Jeho padesát pět obrazů. Úvod napsal K. B. Mádl. Vyšlo u Otty r. 1912; str. 217: *firma Kočího* — o Neumannově názoru na činnost a metody tohoto nakladatelství viz sérii článků a glos z r. 1906: Trochu reklamy a nářků, Moravský kraj 11, č. 119 (20. října), str. 1–2; Krátká odpověď, č. 122 (27. října), str. 10; Nedávno ukázali jsme..., č. 132 (22. listopadu), str. 3; Nakladatel Kočí už zase rozdává..., č. 134 (27. listopadu), str. 3; Čas napsal dryáčnickou reklamu panu Kočímu, č. 135 (29. listopadu), str. 3; Také Nová politika..., č. 137 (4. prosince), str. 2; Nemíníme nikterak přestati..., č. 138 (7. prosince), str. 2; Nakladatel B. Kočí..., č. 140 (13. prosince), str. 3, Sp II, str. 357–362; str. 218: *Typografie* — měsíčník knihtiskařů, který vycházel v redakci Karla Dyrnka od r. 1888.

Str. 218 *Původní význam Medusy*. Lidové noviny 20, č. 74 (16. března), str. 2–3, rubrika Zápisník. Podepsáno -n. — Str. 219: *vývody Frothinghamovy* — Arthur Lincoln F. (1859–1923), americký archeolog, universitní profesor dějin umění a klasické archeologie, autor četných odborných děl.

Str. 219 *Užiteční umělci*. Lidové noviny 20, č. 79 (21. března), str. 1–2. Podepsáno N. — Str. 220: *vyslovil jsem na tomto místě* — ve stati Umělci a společnost, Lidové noviny 19, č. 131 (13. května 1911), str. 1–2, č. 138 (20. května 1911), str. 1–2 a č. 143 (25. května 1911), str. 1–2, Sp III, str. 339.

Str. 223 *Kapitál na uměleckém trhu*. Lidové noviny 20, č. 80 (22. března), str. 2–3, rubrika Zápisník. Podepsáno -n. — Str. 224: *Lanna* — Vojtěch L. (1836–1909), stavební podnikatel, proslul svou sbírkou, která byla po jeho smrti prodána v aukci do ciziny. Pražské Umělecko-průmyslové muzeum zachránilo pouze soubor českého skla.

Str. 224 *České úspěchy*. Lidové noviny 20, č. 87 (30. března), str. 2–3, rubrika Zápisník. Podepsáno -n. — *Po rozluce* — ve Francii byla provedena odluka církve od státu v r. 1906; Maurice Barrès (1862 až 1923), francouzský individualistický, později nacionalistický spisovatel. Srov. Neumannovy glosy Maurice Barrès..., Moravský kraj 11,

č. 136 (1. prosince 1906), str. 3 a glosu stejného názvu z Moravského kraje 12, č. 79 (30. července 1907), str. 3, Sp II, str. 391 a 594; str. 225: *referent Kunstchronik* — srov. K. E. Sch.: *Die Kirchen Frankreichs in der modernen Kunst*, *Kunstchronik* 23, č. 13 (19. ledna 1912), str. 203—204. *Kunstchronik* byla příloha časopisu *Zeitschrift für bildende Kunst*, který vycházel měsíčně od r. 1864 nákladem E. A. Seemanna v Lipsku.

Str. 225 *Nové knihy*. Lidové noviny 20, č. 92 (4. dubna), str. 2—3, rubrika Umění, divadlo, literatura. Podepsáno *N.* — V tomto referátě posuzoval Neumann ještě český překlad Rabelaisova Gargantuy a Martenovu prózu Cortigiana, zde na str. 239 a 240. — *svého „svatováchalského dědictví“* — členy humorně nazvaného „svatováchalského dědictví“ byli umělcovi přátelé, spisovatelé, výtvarníci, bibliofilové a publicisté. Srov. Neumannův dopis Antonínu Lhotovi z 11. března 1912: „Blíží poměr navázal jsem s Váchalem, mám jeho věci, pokud nebyly rozebrány, a jmenoval mne doživotním členem „dědictví svatováchalského“.“ Viz též vysv. ke str. 155.

Str. 225 *Moderní plakát*. Lidové noviny 20, č. 93 (5. dubna), str. 2—3, rubrika Zápisník. Podepsáno *-n.* — *Ve fejetonu Umění a reklama* — zde na str. 148; *v referátu O. P. v Kunstchronik* — srov. O. P.: *Wien, Ausstellungen*, *Kunstchronik* 23, č. 18 (1. března 1912), str. 278—280. Viz též vysv. ke str. 225; *o ...výstavě plakátů* — výstava plakátů ve vídeňské Secession se uskutečnila v lednu a únoru 1912.

Str. 226 *Kterak francouzský stát nakupuje umělecká díla*. Lidové noviny 20, č. 94 (6. dubna), str. 2, rubrika Zápisník. Podepsáno *-n.*

Str. 227 *Nejpopulárnější pohlednice*. Lidové noviny 20, č. 94 (6. dubna), str. 2, rubrika Zápisník. Podepsáno *-n.*

Str. 227 *Recept proti nesympatickým lidem*. Lidové noviny 20, č. 94 (6. dubna), str. 3, rubrika Zápisník. Podepsáno *-n.*

Str. 228 *Popularita a Lebensweg paní Toselliové*. Lidové noviny 20, č. 95 (7. dubna), str. 3, rubrika Zápisník. Podepsáno *-n.* — Louise Antoinette Maria (nar. 1870), dcera velkovévody Toskánského, se r. 1891 provdala za korunního prince, pozdějšího saského krále Bedřicha Augusta. Její manželství bylo r. 1903 rozvedeno pro nevěru. R. 1907 se princezna znovu provdala za florentského skladatele a pianistu Enrica Toselliho. — *její objahovací spis* — Neumann má patrně na mysli knihu *Moje pouť životem*, která vyšla r. 1911 (česky 1922). V r. 1911 pak vyšla ještě publikace J. Pelcla *Co vypravuje paní Toselliová*.

Str. 228 *Jak si lidé vzpomínají na školy*. Lidové noviny 20, č. 98 (11. dubna), str. 2, rubrika Zápiskník. Podepsáno -n.

Str. 229 *Podivné informace umělecké*. Lidové noviny 20, č. 111 (24. dubna), str. 2, rubrika Zápiskník. Podepsáno -n. — *Volné směry* — viz vysv. ke str. 38; *Styl* — viz vysv. ke str. 102; *Jednota výtvarných umělců* — viz vysv. ke str. 119; str. 230: *referát o jakési výstavě* — srov. Lfge, Třetí výstava žaponské mědirytiny, Dílo 1912, č. 2, str. 47; *Šaraku* — Neumann se podrobně zabýval osobností a dílem tohoto umělce ve stati Šaraku, Lidové noviny 19, č. 239 (30. srpna 1911), str. 1—2, Sp III, str. 520; *V druhém čísle grafické revue Veraikon* — viz stat Jar. K. Pojezdného, Umělecký plakát, Veraikon 1, č. 2 (březen—duben 1912), str. 17—21.

Str. 230 *Bugra*. Lidové noviny 20, č. 326 (26. listopadu), str. 1—2. Podepsáno N. — Na rok 1914 byla připravována světová grafická výstava v Lipsku. V expozici měly být zastoupeny ukázky dřevorytu, rytiny, leptu, litografie, linoleorytu, typografie, písma, fotografie, reprodukční techniky a knižní úpravy. U nás se ujala organizace obeslání výstavy pracemi českých umělců redakce Veraikonu (viz vysv. ke str. 155), která vyzvala všechny zájemce ke spolupráci v r. 1, č. 3 (květen—červen 1912), str. 42.

Str. 234 *Philobiblon č. 1* (červen 1912), str. 1—32. V červnu a září 1912 vydal Neumann dvě čísla časopisu Philobiblon, jehož obsah vyplňoval sám odbornými články, posudky a zprávami. Tento časopis dokumentuje básníkův dlouhodobý, hluboký a zasvěcený zájem o bibliofilii a zároveň jeho představu o tom, jak by dobrý časopis měl vypadat. Původně ovšem plánoval svůj Philobiblon v mnohem větším rozsahu, jako skutečně reprezentativní odborný časopis, z finančních a organizačních důvodů se však uskutečnilo vydání pouze dvou čísel o dvou tiskových arších. 20. srpna 1912 zaslal Neumann Spolku českých bibliofilů (do jejichž nyní již zaniklého časopisu Český bibliofil v r. 1910 přispíval) dopis, ve kterém žádá Spolek o spolupráci. Byl však odmítnut, jak vysvětluje z dopisu Viktoru Dykovi z listopadu 1912, kde mj. píše: „...dnes, bez dvou dní za měsíc po mimořádné valné hromadě Spolku českých bibliofilů, dostal jsem konečně vyřízení svého dopisu k této valné hromadě. Je zdvořilé, až je mi z něho nanic, ale negativní.“ Srov. Kor DNČ, str. 35. Srov. též fejeton Místo dopisu (Otevřený dopis Antonínu Lhotovi), Lidové noviny 20, č. 158 (11. června 1912), str. 1—2, S městem za zády, 1969, str. 89. Na nečíslované titulní straně Philobiblonu pod názvem a vinětou je podtitul: *Orgán soukromého kroužku moravských bibliofilů, věstník výtvarného odboru Klubu přátel umění v Brně, věstník knihovny Kytice, věstník Nové edice, věstník edice Červen*. Dále čteme údaj o redaktorovi, čísle a datu vyjití. Na straně druhé nahoře je text: „Philobiblon vychází

měsíčně, kromě prázdnin, deset sešitů tvoří svazek. Vede jej a vydává Stanislav K. Neumann v Bilovicích n. Sv. u Brna. Předplatné na jeden svazek činí K 7,50 poštou, pro stálé, přímé odběratele edicí, jichž Philobiblon jest věstníkem, a pro členy Klubu přátel umění v Brně K 5,50 poštou. Jednotlivá čísla se neprodávají. S posledním sešitem obdrží předplatitelé kromě vkusného titulního listu a rejstříku původní lept jako frontispis. / Vytiskla Dělnická tiskárna v Praze, Myslíkova ul. č. 1959.“ Na téže straně dole je umístěn tento text: „Toto první číslo rozesílá se zdarma na ukázkou; jest proto vypraveno poněkud skrovněji; čísla následující opatřena budou četnými ilustracemi a uměleckými přílohami. Druhé číslo zašleme toliko přihlášeným abonentům. Vyjde po prázdninách, v druhé polovině září.“ Na poslední 32. straně jsou dva inzeráty na tiskárenské a knihvazačské potřeby. Kromě toho přináší první číslo Philobiblonu jako přílohy ukázkou ilustrací a titulních listů knih, které doporučuje nebo posuzuje ve svých referátech. Na straně sedmé původní dřevoryt Jos. Váchala z knihy Mladého Flauberta zápisky z cest, na straně třinácté titulní list ke Kleistově tragédii Penthesilea od V. H. Brunnera, na straně dvacáté první titulní list k Wirthově knize Kutná Hora od Fr. Kysely.

Str. 234 *Philobiblon*.

Str. 235 *Bradáčovy vazby*. — O Neumannově vztahu k Bradáčovi srov. referát Ludvík Bradáč, Úprava vazeb knižních, Moravskoslezská revue 8, č. 1 (říjen 1911), str. 54—55, Sp III, str. 449; str. 236: *Sturm und Drang* — viz vysv. ke str. 95; *Pan* — vydávala jej stejnojmenná skupina německých literátů a výtvarníků od r. 1900. První sešity redigoval O. J. Bierbaum a J. Meier - Graefe, další C. Flaischlen. Přispívali básníci R. Dehmel, Th. Fontane, malíři M. Liebermann, L. von Hofmann aj.; *Hradčanské písničky F. S. Procházky* — sbírka z r. 1903; str. 237: *Vyskočilova Bílého páva* — s podtitulem *Život, tužby a skon* paní Modrovousky vyšlo v Třebenicích r. 1910.

Str. 238 *Nové publikace*. — Josef Holý: *Vašíček Nejlů*. 2. vydání. Prémie Klubu přátel umění v Brně. Nakladatel A. Píša v Brně. Vytiskla Politika v Praze. Cena K 8 pro nečleny. — Rabelais: *Gargantua*. Úprava V. H. Brunnera. Nákladem a tiskem A. Reise na Kr. Vyšehradě. Cena 3 a 4 K. — Miloš Marten: *Cortigiana*. Knih pro bibliofily svazek I. Úprava Fr. Koblihy. Vydala K. Neumannová. Cena vázaného výtisku K 5,50. — *Vašíček Nejlů* — vyšlo poprvé ve dvou svazcích r. 1899 a 1901; *neoblíbeností autorovy osoby* — Neumann má patrně na mysli aféru kolem Holého sbírky Adamovské lesy z r. 1905. S autorem, profesorem dívčího ústavu Vesna v Brně, bylo zavedeno disciplinární řízení s odůvodněním, že sbírka obsahuje básně mravně a nábožensky závadné. Do případu zasáhli J. Kvapil, F. V. Krejčí, J. S. Machar, Ant. Sova a F. X. Šalda, kteří v Čase 20, č. 5 (23. února

1906), str. 6 otiskli Zasláno, v němž prohlásili sbírku za „triviální zboží na senzaci vypočtené“, ale současně také odmítli postup zemské školní rady proti Holému, který jako „literárně činný učitel má právo na volný projev svého talentu a nemá býti volán k zodpovědnosti nadřízenými úřady“. Impulsem k odmítnutí umělecké úrovně sbírky byly průhledné narážky v jedné básni Adamovských lesů na spisovatelku Růženu Svobodovou. Neumann rovněž zasáhl do diskuse článkem Nový zápach z Moravy, Nová Omladina 1, č. 8 (24. února 1906), str. 1–2, Sp II, str. 327 a epigramem Zase jiný ortel, Šibeničky 2, č. 4 (1. dubna 1906), str. 2, B II, str. 355. K Neumannově vztahu k Holému srov. stati Osud zemské literární dotace a případ pana Jos. Holého, Pozor 15, č. 16 (23. ledna 1908), str. 1, a Dvě nové knížky Josefa Holého, Zádruha 1, č. 1 (5. září 1908), str. 2–3 a č. 2 (12. září 1908), str. 2–3, Sp III, str. 167 a 178 a Neumannovy dopisy Dykovi z 12. září 1911 a pak především ze září 1912, Kor DNČ, str. 28–32; *Klub přátel umění* — brněnský spolek, který zahájil činnost (zprvu se týkala výtvarného umění) v r. 1900. Literární odbor byl založen 30. prosince 1905 a Neumann byl přijat za člena na výroční schůzi 7. prosince 1907, o rok později byl zvolen do výboru výtvarného odboru. O jeho vztahu k tomuto sdružení srov. Kor DNČ; str. 239: *Dyrynk ve svém spisu Typograf* — jde o publikaci Typograf o knihách (soubor kritických posudků) z r. 1911; *V. Preissigovi při Slezských písních* — vyšly r. 1910, nákladem Spolku českých bibliofilů; Neumann o tomto vydání referoval v kritice Slezské písně, Moravskoslezská revue 8, č. 1 (říjen 1911), str. 54, Sp III, str. 448; *seminář dr. Haškovece* — Prokop Haškovec, romanista a překladatel, po válce profesor Masarykovy university v Brně. V r. 1907 vyšla jeho studie Rabelais; str. 240: *podnik paní Neumannové* — Kamila N., vydavatelka Knih dobrých autorů, viz vysv. ke str. 68.

Str. 240 *Časopisy*. — Veraikon. Grafická edice. Řídí A. Dolenský, J. Konůpek, E. Pacovský (Praha-Smíchov 1137), svazek I–II. Leden–duben 1912. — Umělecký měsíčník. Ročník I. Číslo 7. — *Veraikon* — viz vysv. ke str. 155 a 157; str. 241: *stanovisky příliš kamarádky* — ve studii Jana Konůpka Problém formy v grafickém umění, Veraikon 1, č. 1 (leden–únor 1912), str. 7–8, č. 2 (březen–duben 1912), str. 21–22, č. 3 (květen–červen 1912), str. 36–38 a č. 5 (říjen–prosinec 1912), str. 65–67. O Koblihovi se píše v první a druhé části. Srov. též referát E. Pacovského o Koblihově Mstivé kantiléně, Veraikon 1, č. 1 (leden–únor 1912), str. 15–16; *velmi nekritickými* — srov. glosu E. P. (Pacovský), Putovní výstava O. Štáfla..., Veraikon 1, č. 2 (březen–duben 1912), str. 31–32; *na úvodní místo... referát* — Jar. K. Pojezdného Umělecký plakát (Glosy k výstavě ve vídeňské Secession), Veraikon 1, č. 2 (březen–duben 1912), str. 17–21; *Umělecký měsíčník* — viz vysv. ke str. 94; *Mánes* — viz vysv. ke str. 118; str. 242: *Volné směry... Styl* — viz vysv. ke str. 38 a 102; *v Nové edici* —

Jde o edici Ant. Boučka, která vycházela od r. 1909. Viz zprávu Nová edice, zde na str. 248.

Str. 242 *Kurióza*. — Str. 243: v *Maslieu* — spr. v Marseille.

Str. 244 *Zprávy*. — *Simplicissimus* — viz vysv. ke str. 151; str. 245: *Právo ženy vidí v Simplicissimu* — srov. nepodepsanou glosu Německý humor, Právo ženy 2, č. 18 (10. května 1912), str. 5, kde se píše, že německý humor je sprostý k ženskému hnutí, protože v *Simplissimu* byla karikatura průvodu nahých amerických žen, což odrazuje ženy od boje za volební právo; *Humoristické listy* — nepolitický list založený J. R. Vilímkem r. 1858; *vedle ... karikatury ... Heina ... kresbu ... Alše* — srov. Th. Th. Heine, Karikatury, Umělecký měsíčník 1, č. 7 (duben 1912), str. 195 a M. Aleš, Kresby, tamtéž na str. 200–201.

Str. 246 *Věstník výtvarného odboru Klubu přátel umění v Brně*. — Viz vysv. ke str. 238. — *Uměleckého pavilónu* — srov. stať Umělecký pavilón v Brně, Lidové noviny 19, č. 302 (1. listopadu 1911), str. 2, Sp III, str. 454.

Str. 247 *Knihovna Kytice*. — Vede a vydává prof. Milan Svoboda, na Král. Vinohradech, Řípská ulice č. 9. — Referáty o Babičce a Penthesileji viz zde na str. 255 a 256.

Str. 248 *Nová edice*. — Sběrka krásných knih, Praha II, Myslíkova ulice č. 1959, telefon číslo 2134. — Viz vysv. ke str. 242.

Str. 249 *Červen*, sbírka krásných tisků. — Vede a vydává Stanislav K. Neumann v Bilovicích nad Svitavou u Brna. — *Charles Albert: Volná láska* — přeložil St. K. Neumann pod pseud. Petr Pohan, viz vysv. ke str. 121.

Str. 251 *Philobiblon* č. 2 (září 1912), str. 33–64. — Na straně třicáté třetí pod titulem a vinětou je údaj o čísle, datu vyjití a vydavateli. Na straně třicáté čtvrté nahoře je stejný text jako v čísle prvním na straně druhé, pouze údaj o tiskárně je odlišný: Vytiskla Grafia, Praha II, Myslíkova ulice č. 15. Na téže straně dole čteme tento text: „Vaše blahorodí, prosíme Vás, abyste si neobtěžoval toto číslo vrátiti poště v původním obalu, nemíníte-li nám zaslati předplatného. Philobiblon zasílá se toliko předplatitelům; jednotlivá čísla se neprodávají. Nevrátíte-li tohoto čísla, budeme Vás považovati za přihlášeného odběratele. K zaslání předplatného račte použít slož. lístku přiloženého k prvnímu číslu. Příští číslo bude dvojité (3 a 4) a vyjde s mnoha zvláštními přílohami koncem listopadu.“ Na straně šedesáté čtvrté je inzerát tiskárny Grafia. Číslo je opět doplněno celostránkovými přílohami, a to na straně třicáté sedmé původním dřevorytem z knihy E. Béma Černá a zlatá od Fr. Koblihy, na straně čtyřicáté třetí titul-

ním listem k Babičce od V. H. Brunnera, na straně čtyřicáté sedmé dřevorytem z knihy Rudolfa Medka Půlnoc bohů od Jos. Váchala, na straně padesáté třetí titulním listem knihovny Památky od V. H. Brunnera a na straně padesáté sedmé obálkovou kresbou k Dopisům J. Mánesa od Fr. Kysely.

Str. 251 *Erotika a pornografie*. — Tímto problémem se Neumann zabýval několikrát již dříve, nejzásadněji ve stati O pornografii, Zádruha 1, č. 3 (19. září 1908), str. 2—3, knižně Předě dveřmi Pantheonu (1911), Sp III, str. 20. — *Rops* — dílo tohoto flámského kreslíře a rytce inspirovalo Neumanna k napsání druhého ze sonetů Sexu, La dame au cochon, otištěném v Satanově slávě mezi námi, B I, str. 173. Viz též přílohu k B I, Dáma s prasetem; str. 253: *Bérenger* — René B. (1867—1952), francouzský spisovatel; ve svém díle kritickém i prozaickém se zasazoval o vyšší mravní úroveň jednotlivce i státu.

Str. 253 *Nemoc exlibrisová*. — *The Studio* — anglický umělecký měsíčník založený r. 1893; *Pisatel těchto řádků uveřejnil* — jde o stať Exlibris, Moderní revue 3, sv. 5, č. 2 (listopad 1896), str. 54—57, Sp I, str. 26; str. 254: *Spolek českých bibliofilů* — byl založen r. 1908. Jeho orgánem byl časopis Český bibliofil, který vycházel v r. 1910 a pak po delší přestávce až po válce. Neumann zpočátku se Spolkem spolupracoval, v r. 1910 v Českém bibliofilu uveřejnil dva články a Philobiblon chtěl vydávat ve spolupráci se Spolkem, viz úvodní vysv. k Philobiblonu, ke str. 234.

Str. 255 *Nové publikace*. — Božena Němcová: Babička. Obrazy venkovského života. Knihovna Kytice, svazek třetí. — Heinrich von Kleist: Penthesilea. Tragédie. Přeložil Otokar Fischer. Knihovna Kytice, svazek druhý. Cena výtisku vázaného v pergamenu 8 K, na japonu 20 K. — Zdeněk Wirth: Kutná Hora. Město a jeho umění. 91 fotografií architektury, maleb a plastik. Nákladem Nové edice. Úprava Františka Kysely. Cena 6 K. — Josef Váchal: Cyklus dřevorytů chvalozpěvem velmi pěkným provázený k chvále geniálních lékařů a ranhojičů. Cena 20 K. — Jakub Deml: Život svaté Dymny, panny a mučednice. Z Ribadineiry přeložil a slovem svým doprovodil J. D., kněz. S třemi barevnými přílohami a kresbou na obálce od J. Konůpka. Vytiskla Grafia v Praze. 300 exemplářů. Cena 5 K. — J. S. Machar: Dioklecian. — Rembrandt eroticus. — Kronika sokolstva (1862—1912). Vydal J. K. Strakatý. Cena K 1,60. — Alexandr Hercen: Život. Ze vzpomínek. Myšlenky. Hercen a Nataša. Vydáno ku stému výročí narozenin A. Hercena. Knihovna Zádruhy, svazek 1. Vydává M. Kácha, Praha-Žižkov. S podobiznou A. Hercena od V. H. Brunnera. Cena 70 h. — Dr. V. Návrat: Vývoj choromyslnictví na Moravě a nový zemský léčebný ústav císaře Františka Josefa I. v Kroměříži. Oficiální česko-německá publikace. Úprava z grafického

závodu Štencova. Tisk Politiky. — Vydavatel Kytice — viz vysv. ke str. 247; str. 256: *Babičky Kašparovy* — Babička vyšla s ilustracemi Adolfa Kašpara r. 1903; z *prvního čísla Philobiblonu* — Brunnerův list tam vyšel jako příloha; str. 257: *Styl* č. 6 — citát je z nepodepsaného referátu Literatura, kde autor posuzuje Wirthovu knihu zároveň se studií Pelhřimov, kterou napsal Wirth s K. Polesným, *Styl* 4, č. 6 (červen 1912), str. 167; *titulní list* — vyšel jako příloha v prvním čísle *Philobiblonu*; str. 258: *sborník Studium* — vycházel od r. 1905 za vedení Jakuba Demla a Josefa Floriana; měl bibliofilské zaměření. R. 1912 se sborník rozdělil na časopis *Nova et vetera* a knihovnu překladů *Dobré dílo*; str. 260: *proti lokálce* — srov. Neumannovu poznámku *Způsob provádění zemských staveb*, zde na str. 247; str. 261; *Styl* č. 8—9 — srov. zprávu Č. Vořecha Z Moravy, *Styl* 4, č. 8—9 (1912), str. 232.

Str. 261 *Zprávy*. — Str. 262: *Der Zwiebelfisch* — bibliofilský časopis, založený a redigovaný Franzem Bleiem; str. 264: *Rosnička* — viz stať Setkání s katolíkem zde na str. 177; *Máchova Marinka* — vyšla jako 10. svazek knižnice Tisíc nejkrásnějších novel u Vilímka r. 1911; *František Langer několik poznámek* — srov. Umělecký měsíčník 1, č. 10 (červenec 1912), str. 297—298, kde Langer píše mj.: „...vydá-li K. St. Neumann Knihu erotickou či Paměti mladého Flauberta, uvědomuje si předem, že tyto knihy náležejí jen intimnímu kruhu čtenářstva, počítá již s určitým vkusem kupců, pro něž spojí cenu obsahu s krásou úpravy. Jest zajisté průkazem značného stupně uměleckého smyslu míti tyto řídké knihy ve svém majetku, nicméně vždy nutno počítati s nimi jako s luxem, byť nanejvýš kulturním“; str. 265: *Penthesilea* — viz stejnojmenný referát zde na str. 256; str. 266: *Světová knihovna* — vycházela nákladem Ottovým od r. 1897 do r. 1932. Vyšlo v ní 2000 svazků poezie, beletrie a děl naučných; *Pestrá knihovna* — Pestrá knihovna zábavy a kultury vycházela v redakci Emanuela z Lešehradu v l. 1910—1913; v *Novině* bylo řečeno — Srov. nepodepsanou glosu *Philobiblon*, *Novina* 5, č. 18 (9. srpna 1912), str. 576 a Výpravě knižní..., *Novina* 5, č. 4 (12. ledna 1912), str. 127—128. Autorem obou byl Šalda, viz Kritické projevy 9, str. 103 a 86; str. 267: *Rudolf Medek: Půlnoc bohů* — srov. stať Tři knihy básní, zde na str. 197.

1913

Str. 273 *O nehodných pastýřích epištola první*. Lidové noviny 21, č. 29 (30. ledna), str. 1—2. Podepsáno N. — Článek byl zčásti konfiskován, avšak nekonfiskovaný exemplář se ve Státním archivu nezachoval. V konfiskačním spise C. k. zemského trestního soudu v Brně se píše: „V závadných statích článku v nálezu blíže uvedeného zesměšňuje se a snižuje kněžství jakožto zařízení církve katolické. Patrně to z předhůzek a výrazů, kterých se ve zmíněných statích používá a které

zesměšňování a opovrhování kněžstvem katolickým v sobě zahrnují. Tím ztělesněna jest objektivně skutková podstata přečinu urážení církve..." (C 12, kartón 10, položka 20/13). — *s dvěma knězi* — jde patrně o Sigismunda Boušku, řádového kněze, bibliofila, sběratele a znalce japonského umění, Neumannova přítele, a Jakuba Demla, srov. stať *Setkání s katolíkem*, zde na str. 177.

Str. 276 *O nové umění*. Lidové noviny 21, č. 44 (14. února), str. 3—4, rubrika Umění, věda, literatura. Podepsáno N. — Str. 277: *v článku* — viz *Volné směry* 17, č. 2 (1913), str. 43—52. Přeložil Jiří Foustka.

Str. 280 *Naše diplomatická řeč*. Lidové noviny 21, č. 51 (21. února), str. 1—2. Podepsáno N. — *V posledním sešitě... Čechische Revue* — v nepodepsané glose *Ein Rückblick*, *Čechische Revue* 5, č. 4 (25. září 1912), str. 379—380, rubrika Notiz; *Union a Čechische Revue* — *Union* byly německy psané noviny, které vycházely od r. 1861 dvakrát denně. Vydavatelem a odpovědným redaktorem byl Rajmund Cejnek. *Čechische Revue* vycházela jednou měsíčně od r. 1907 v redakci Arnošta Krause; str. 281: *změna evropské mapy na jihu* — výsledek balkánské války (viz vysv. ke str. 56), osvobození balkánských národů od turecké nadvlády a vytvoření albánského státu.

Str. 286 *Staré aktuality*. Lidové noviny 21, č. 56 (26. února), str. 1—2 a č. 64 (6. března), str. 1—2. Podepsáno N. — Str. 287: *výstřižek z Českého deníku* — srov. fejeton podepsaný -e-: *Císařská penze českému umělci*, *Český deník* 49, č. 48 (18. února 1913), str. 1; *Heverova... moudrost* — Mínen Josef Stanislav Hevera (1874—1941), novinář. Působil v *Hlasu národa*, v agrárním deníku *Venkov*, v *Kramářově mladočeském deníku Den*. Přispíval i do venkovských mladočeských novin a časopisů; str. 288: *Drahý Pelante* — Karel P. (1874 až 1925), spisovatel a novinář, jeden ze zakladatelů české odbočky *Volné myšlenky* (viz vysv. ke str. 182) a organizátor boje proti klerikalismu. Psal do svobodomyšlných časopisů na venkově a pracoval v redakcích novin, především v *Plzni*; *jedna vláda přispěla na pomník* — *Narážka na pomník Julia Zeyera v Chotkových sadech*, který v r. 1907 dostal státní subvenci neobvyklé výše 15 000 K. Srov. Neumannovu stať *O jedné knize Zeyerově*, *Moravský kraj* 12, č. 81 (27. července 1907), str. 1—2, Sp II, str. 515; str. 289: *Zakusil jsem to na Moravě s dr. Žáčkem* — V r. 1907 dostal Neumann druhou cenu z moravské zemské literární dotace za rukopisnou sbírku *Kniha lesů, vod a strání*. Rozhodnutí poroty (V. Dyk, Jos. Holý a Miloslav Hýsek) vyvolalo prudkou polemiku mezi Adolfem Veselým, Viktorem Dykem a Neumannem samotným. Srov. Neumannův dopis Dykovi z ledna 1912, *Kor DNČ*, str. 30. Neumann zde rovněž naráží na skutečnost, že brněnští politikové si osobovali právo na rozhodování i v otázkách umění. Jan

Žáček byl moravský politik, klerikál. Od r. 1900 byl předsedou klubu českých poslanců na Moravě, od r. 1906 náměstkem zemského hejtmana, od r. 1908 ministrem v Bienertově vládě. Srov. též stati Z moravských bolestí, Lumír 37, č. 2 (16. listopadu 1908), str. 94, Sp. III, str. 204, Osud zemské literární dotace a případ pana Josefa Holého, Pozor 15, č. 16 (23. ledna 1908), str. 1, Parlamentní politika a kultura, Zádruha 1, č. 14 (15. prosince 1908), str. 1—2 a č. 18 (2. ledna 1909), str. 1—2, Sp. III, str. 167 a 145 a fejeton Prostý komentář, Lidové noviny 21, č. 126 (9. května 1913), str. 1—2, S městem za zády, 1969, str. 210; str. 290: *barokového výtečníka* — míněn Karel Kramář, který si v r. 1910 nechal postavit od vídeňského architekta Friedricha Ohmanna pseudobarokní vilu na baště sv. Tomáše. Srov. stati Pan doktor Kramář, Lidové noviny 19, č. 162 (14. června 1911), str. 2—3 a Motiv nacionální, Lidové noviny 19, č. 176 (28. června 1911), str. 1—2, Sp. III, str. 400 a 407; str. 291: *poslední kampaň* — V té době otiskovaly Národní listy téměř denně články a poznámky proti politické kritice, mj. Dokumenty, Národní listy 53, č. 41 (11. února), str. 3, Národně sociální ohlupování veřejnosti, č. 35 (5. února 1913); str. 2, Klepy, klepy a nic než klepy, č. 32 (2. února 1913), str. 3, K nymburské řeči dr. Kramáře, č. 28 (29. ledna 1913), str. 2, Klepy bez konce, č. 23 (24. ledna 1913), str. 2, Nové klepy..., č. 21 (22. ledna 1913), str. 2, Jakmile České slovo..., č. 17 (18. ledna 1913), str. 2; str. 292: *Druhou... kampaň... pokusila se vyvolati* — Srov. L. N., Valná hromada JUV, Dílo 10, č. 4 (1912), str. 93—94, kde se píše o „chorobném zbujení kritiky“, dále nepodepsané poznámky Co je zcela neškodné?, Dílo 9, 1911, str. 153, Alois Kalvoda „Pst! Na slovíčko, pane Kubišto!“, Dílo 9, 1911, str. 79—80 a Na nedávné valné hromadě Mánesa, Dílo 9, 1911, str. 77 až 78; str. 293: *Mánes a Skupina* — viz vysv. ke str. 118 a 127; *B. Kubišta ve Volných směrech* — v článku Nutnost kritiky, Volné směry 17, č. 3 (listopad 1912), str. 82—83; str. 294: *Národní rada* — Národní rada československá, svépomocná všennárodní instituce, hájící zájmy Čechů a Slováků doma i za hranicemi. Byla založena r. 1900. V l. 1909—1914 byl jejím předsedou Jan Podlipný; str. 296: *s mistrem Bandouchem* — Julius B., bílovický zahradník, byl Neumannovým přítelem; srov. S městem za zády.

Str. 297 *Anarchista — spec. Germanicus*. Lidové noviny 21, č. 72 (15. března), str. 1—2. Podepsáno N. — Neumannova reakce na článek Maxe Netlaua v 2. čísle časopisu Der Sozialist z r. 1913 o balkánské válce. V 3. čísle téhož časopisu byl otištěn veřejný list redakce Zádruhy s datem 3. února 1913 a Netlauova odpověď s datem 9. února 1913. Obojí pak přetiskla Zádruha (anarchistický časopis, který vycházel v l. 1908—1913; vydavatelem a odpovědným redaktorem byl Michal Kácha, Neumann do časopisu přispíval a byl spoluredaktorem l. ročníku) 4, č. 25 (7. března 1913), str. 199 s komentářem nazvaným Když je anarchista Němcem. — Str. 298: *balkánských událostí* — viz vysv. ke

str. 56; str. 299: *proces Friedjungův* — Heinrich F. (1851—1920), rakouský dějepisec, zakladatel německé nacionální strany, obvinil r. 1909 Srby, opíraje se o částečně podvržený materiál z rakouského ministerstva zahraničí, z domnělých piklů proti Rakousku.

Str. 302 *Vzpomínáme vás — ale dopadá to bledě*. Lidové noviny 21, č. 96 (9. dubna), str. 1—2. Podepsáno N. — Jde o sborník *Vzpomínáme vás...* s podtitulem *Bohatýrům Balkánu čeští spisovatelé a umělci*. Redigovali ho Mikoláš Aleš a Otakar Štáfl (výtvarná část), Emanuel z Lešehradu, Pavel List, Fr. S. Procházka, K. Rožek a Q. M. Vyskočil (literární část) a Jaromír Borecký a J. Hoffmeister (hudební část). Upravil jej O. Štáfl. V r. 1913 ho vydal Slovanský klub a nakladatelské družstvo Máj. — *slavnostní sborník* — Jde o sborník *Lublani*, podtitul *Čeští spisovatelé Slovincům*. V dubnu 1895 bylo totiž Slovinsko postiženo zemětřesením, zvláště Lublaň a okolí. Sborník vyšel r. 1896; *jednoho ze sonetů* — sonet *Et si fractus dilabatur orbis* (I kdyby se zřítíl rozbitý svět, citát z Horatia), zařazený později do sbírky *Jsem apoštol nového žití...* (1896) pod názvem *Lublaň* v dubnu 1895; viz B I, str. 100; *Pro pana dr. Arne Nováka* — v dodatcích k Ottově slovníku naučnému z r. 1909; *Řekl jsem... na tomto místě* — ve stati *Ironie osudu*, Lidové noviny 20, č. 279 (10. října 1912), str. 1—2, *S městem za zády* 1969, str. 142; *s bojujícími Slovy* — Neumann má na mysli balkánskou válku, viz vysv. ke str. 56; str. 303: *zemřel Jaroslav Vrchlický* — 9. září 1912; str. 304: *Napsal jsem „Panychidu“* — vyšla ve *Večerech*, beletristické příloze Lidových novin 20, č. 37 (14. září 1912), knižně v *Nových zpěvech*, Praha 1918, B III; *Máj* — nakladatelské družstvo spisovatelů beletristů Máj zahájilo činnost r. 1902; str. 305: *Klásterský kvintánskou rýmovačkou* — jde o vlasteneckou báseň *Poslání na Balkán* na str. 9; *Ot. Štáfl* — kromě úpravy sborníku měl ještě přílohu *Letní večer* za str. 48.

Str. 307 *Lidé političtí a lidé kulturní*. Zádruha 5, č. 2—3 (25. dubna), str. 11.

Str. 310 *O lyrickou cenu*. Lidové noviny 21, č. 131 (15. května), str. 1—2. Podepsáno N. — Neznámý dárce věnoval nakladatelskému družstvu českých spisovatelů beletristů Máj 100 K jako cenu za nejlepší lyrickou báseň roku a dal návrh na vydání ročenky z nejlepších básní, které vybere porota. V porotě zasedal Ant. Sova, F. X. Svoboda, F. X. Šalda a F. S. Procházka, který byl také organizátorem soutěže; ročenka, nazvaná *Lyrický rok 1913*, kterou za účasti poroty uspořádal F. S. Procházka a jejímž redaktorem byl Fr. Sekanina, vyšla v *Topičově nakladatelství* r. 1913. Cena byla udělena Karlu Tomanovi za báseň *Stará alegorie podzimu* (zařazená do sbírky *Sluneční hodiny*, vydané r. 1913). Básně porotců byly zařazeny mimo soutěž. Srov. stať *Bylo nás, bylo čtyřiašedesát*, zde na str. 359, a otevřený dopis Panu F. S.

Procházkovi, zde na str. 472. — *Máj* — viz vysv. ke str. 304; str. 311: *krále básníků* — srov. stať Kníže básníků, zde na str. 476; *V referátu o publikaci Vzbomínáme vás* — viz stať Vzpomínáme vás — ale dopadá to bledě, zde na str. 302; *báseň Březen* — vyšla v Lidových novinách 21, č. 67 (9. března 1913), str. 1, knižně v Knize lesů, vod a strání, viz B II, str. 141; str. 314: *nový lyrický zvěřinec* — narážka na antologii Česká lyra, která vyšla v redakci F. S. Procházky v r. 1911; srov. stať Česká lyra čili lyrický zvěřinec, Lidové noviny 19, č. 82 (23. března 1911), str. 1—2, Sp III, str. 391.

Str. 317 *Staré žaloby a nové pokyny*. Lidové noviny 21, č. 171 (24. června), str. 1—3, rubrika Umění, věda, literatura. Podepsáno N. — *světovou grafickou výstavu* — srov. stať Bugra, zde na str. 230; *Poukázali jsme v tomto listě* — viz vysv. ke str. 12; *Ozval se Umělecký měsíčník a Přehled* — Srov. glosu Umělecký profil Otakara Štáfle, Umělecký měsíčník 2, č. 7 (květen 1913), nestránkované dvě strany obálky, rubrika Veselý koutek. Je to polemika s kladným hodnocením O. Štáfle v Českém sběrateli a obvinění z plagiátu. Dále srov. nepodepsanou glosu Jiným nebezpečím..., Přehled 11, č. 37 (6. června 1913), str. 631, zaměřenou proti reklamě, kterou některé bulvární časopisy dělají „nepatrnému, pseudouměleckému epigonovi“ O. Štáflovi; *Oněgina panem Štáflem... upraveného* — vyšel u Otty r. 1913 v novém překladu V. A. Jungové; *projev ve Volných směrech a ve Stylu* — nebyly otištěny; str. 318: *prof. Sekanina do Národní politiky* — Srov. S. (Frant. Sekanina): Z nové české poezie, Národní politika 31, č. 155 (8. června 1913), str. 1 přílohy. Jedná se o posudek bibliofilského vydání Sedmnácti písní Em. z Lešehradu ve Štáflově úpravě, kterou referent hodnotí velmi kladně; *dr. Reichmann do Českého světa* — v Českém světě 9 (31. ledna 1913), str. 8—9 a 21 jsou otištěny ukázky ze Štáflovy tvorby a jeho fotografie s textem: „Předním pionérem krásné výpravy knižní, jejím šlechtitelem je malíř O. Štáfl.“; str. 319: *Kopřivy* — satirický čtrnáctideník, vycházející od r. 1909 nákladem Ústředního dělnického knihkupectví a nakladatelství; *pána, kterého jsem nedávno citoval* — viz vysv. ke str. 14; str. 321: *Spolek českých bibliofilů* — viz vysv. ke str. 254; str. 322: *o umění a sběratelích* — stať Sběratelé, zde na str. 323.

Str. 323 *Sběratelé*. Lidové noviny 21, č. 180 (3. července), str. 1—2. Podepsáno N. — *Nobel, když zakládal svou cenu* — založena z odkazu švédského chemika Alfréda Nobela r. 1895. Z ročního úrokového výnosu základního jmění se uděluje pět stejných cen za nejlepší práce z oboru fyziky, chemie a medicíny, dále za vynikající umělecké dílo a za udržení světového míru a sbratření národů; *Kropotkinové* — k Neumannově vztahu ke Kropotkinovi viz stať Veliké ruské srdce, zde na str. 209; str. 325: *spisovatelé, jak už studenti vědí* — srov. stať Generace, zde na str. 9 a vysv. ke str. 14; str. 326: *Dauthendeyova z Východu* — Neumann míní patrně knihu Maxe Dauthendeye (německého spisovatele žijícího

na Jávě), Myšlenková žeň z mých putovních let, která vyšla ve dvou svazcích r. 1913; str. 327: *svého přítele magistra* — Mojmíra Helcelety, brněnského lékárníka, sběratele bibliofilů a exlibris; str. 329: *Typografie* — viz vysv. ke str. 218; *Veraikon* — viz vysv. ke str. 155.

Str. 330 *V. H. Brunner*. Lidové noviny 21, č. 223 (16. srpna), str. 2—4, rubrika Umění, věda, literatura. Podepsáno *N.* — Neumann sledoval se sympatiemi a nadějami dílo tohoto umělce od samého počátku; ze zásadnějších referátů viz stať Bibliofilské poznámky, Lidové noviny 19, č. 168 (14. června 1911), str. 1—2, Sp III, str. 404, Nové knihy, zde na str. 225, Božena Němcová, Babička, zde na str. 255, aj. V r. 1907 otiskoval Neumann soustavně Brunnerovy práce ve svých Šibeničkách a Brunner měl také nakreslit obálku a titulní kresbu k Neumannově knize Socialismus a svoboda. — *Spolek českých bibliofilů* — viz vysv. ke str. 254; *František Kysela*... — o všech jmenovaných ilustracích a úpravách psal Neumann podrobněji ve stati Česká bibliofilie, Moravskoslezská revue 6, č. 9 (červen 1910), str. 386—390, Sp III, str. 505; str. 331: *kavárna Union* — stála na nároží bývalé Ferdinandovy (Národní) třídy a Perštýna (dnes Dům dětské knihy); bývala střediskem spolupracovníků hladíkovského Lumíra (A. Novák, K. Sezima) a mladých výtvarníků; str. 333: *Kytice, Gargantua*..., *Penthesilea, Babička* — srov. stejnojmenné referáty na str. 247, 239 a 248; *svazky Hyperionu* — knižnice vydávaná od r. 1913 Ernou Jánskou; str. 334: *futurism, jímž jsem vás minule tak postrašil* — ve fejetonu Otevřená okna, zde na str. 33.

Str. 336 *Léon Bloy a národ husitský*. Lidové noviny 21, č. 230 (23. srpna), str. 1—2. Podepsáno *N.* — L.B. — viz vysv. ke str. 179; *jak jsem již... jednou uvedl* — ve stati Ať žije život!, zde na str. 25; *český překladatel Léona Bloye* — knižně vyšlo u nás více než dvacet titulů nákladem a velkou většinou v překladu Josefa Floriana ve Staré Říši na Moravě; „*sviňská*“, a nikoli „*svinská*“ — narážka na referát Alfréda Fuchse Léon Bloy: Krev chudého (přeložil a vydal J. Florian), Česká kultura 1, č. 14 (1913), str. 444—445; *Spása skrze židy* — česky vyšlo v překladu J. Floriana r. 1911; *jaká cukrlátka vařil...* *Heinrich Heine* — původem žid, r. 1851 v doslovu ke knize Romancero vykládá svůj obrat k teismu a křesťanství; str. 337: *Arnošt Hello* — Ernest H. (1828 až 1885), franc. prozaik, kritik a filosof; celé jeho dílo je naplněno mysticismem a ortodoxním katolicismem. Měl vliv hlavně na okruh umělců kolem Josefa Floriana ve Staré Říši. Česky vyšla jeho kritická úvaha P. Renana Německo a ateismus 19. století (1908), filosofické pojednání Člověk (1909) a Podobizny svatých (1898); str. 338: *Jakub Deml... Moji přátelé* — lyrická próza z r. 1913. Viz též stať Setkání s katolíkem, zde na str. 177, a O nehodných pastýřích epištola první, zde na str. 273; str. 339: *z dob pobožného Verlainea a Huysmanse* — narážka na konverzi těchto dvou francouzských básníků. Verlaine po dvouletém žaláři, k němuž byl odsouzen pro vystřelení na Rimbauda

změnil se dočasně v kajícího katolíka a mystika. Básnický to dokumentuje především kniha *Sagesse* (1881). Joris - Karl Huysmans, původně naturalista, pak předchůdce dekadence, konvertoval po r. 1891 ke katolicismu, jenž vtiskl pečeť celému jeho dalšímu dílu; *anarchistovi Adolfu Rettému* — A. R. (1863—1930), francouzský symbolista a jeden z průkopníků volného verše, se původně hlásil k anarchismu. Jeho poezie i esejistika se tehdy těšily Neumannově zájmu a sympatiím. V Edici Nového kultu vydal ve vlastním překladu Rettého úvahu *Volnost, rovnost, bratrství* (1899). Srov. též glosu Pan Adolf Retté..., *Nový kult* 2, č. 5 (leden—únor 1899), str. 159, Sp I, str. 178. K Neumannově názoru na pozdější Rettého konverzi viz stať *Od ďábla k bohu*, *Moravský kraj* 12, č. 71 (2. července 1907), str. 1—2, Sp II, str. 512.

Str. 342 *O poměru k umění*. *Volné směry* 18, č. 1 (listopad), str. 5 až 26. — Srov. polemickou stať E. Filly, *Jak se píše*, *Umělecký měsíčník* 2, č. 11—12 (listopad 1913), str. 331—336, na niž se Neumann odvolává též ve statích *Kubism čili aby bylo jasno a Vrchlický živý a mrtvý*, zde na str. 127 a 387. — Str. 345: *při posledním jeho jubileu*—16. listopadu se Mikoláš Aleš dožil šedesáti let. Srov. stať *Mikoláš Aleš*, zde na str. 204; str. 350: *jsem poprvé napsal* — ve statí *O nové umění*, zde na str. 276; str. 351: *Ráj Ludvíka von Hoffmann* — *Obraz Ztracený ráj* vystavoval Hoffmann r. 1895 v Rudolfinu. Srov. kritiku *Letošní salón malířství v Rudolfině*, *Moderní revue* 2, č. 2 (květen 1895), str. 69.

Str. 352 *Volný verš a nová poezie*. *Scéna* 1, 2. půlročník, č. 5 (5. prosince), str. 125—130. — Tyto polemické poznámky jsou zaměřeny proti statí Arnošta Procházky *Poznámky*, *Moderní revue* 20, sv. 28, č. 2 (8. listopadu 1913), str. 97—100. — „*Mechtilda z Magdeburku*“ — viz vysv. ke str. 192; „*Saskia van Uylenburgh*“ — byla otištěna ve *Večerech* č. 48 (30. listopadu 1912), str. 377—378, později zařazena do sbírky *Bohyně, světice, ženy* (1915), viz B II, str. 233; *Apostrofy hrdé a vášnivé* — Neumannova sbírka z r. 1896, viz B I, str. 127; str. 353: *co napsal o tom Johannes Schlaf* — srov. stať *Moderna*, zde na str. 17; str. 357: *vývody Karla Čapka* — v článku *Volný verš a nová poezie* (podtitul K stejnojmennému článku St. K. Neumanna ve *Scéně* z 5. prosince 1913), *Scéna* 1, 2. půlročník, č. 9—10 (27. března 1914), str. 212; str. 358: *K. Fialy* — srov. článek Kamila Fialy *Nové proudy* (podtitul *Glosy k Almanachu na r. 1914*), *Moderní revue* 20, sv. 28, č. 2 (8. listopadu 1913), str. 63; *tiskne se báseň* — K. H. Hillara *Plnost života*, *Moderní revue* 20, sv. 28, č. 2 (8. listopadu 1913), str. 92; *tiskne se povídka* — v témž čísle *Moderní revue* na str. 54 byla otištěna práce Evy Jurčinové *La Philosophie dans la boudoir*.

Str. 359 *Bylo nás, bylo čtyřiašedesát...* *Lidové noviny* 21, č. 339 (12. prosince), str. 2—3. Podepsáno N. — Antologii *Lyrický rok 1913*

vydal F. Topič na podzim r. 1913, podrobně viz stať O lyrickou cenu, zde na str. 310. — Str. 360: *ke štvanicím na básnické hlavy* — V souvislosti s faktem, že v porotě byl i Šalda a že se tím účastnil i uspořádání Lyrického roku 1913, je možno soudit, že Neumann má zde na mysli právě Šaldovy kritiky děl jmenovaných básníků a polemiky s nimi. Srov. Kritické projevy 1—9, podle rejstříku; *vyložené rýmovačky* — Aug. Eug. Mužík měl v Lyrickém roce 1913 otištěnu básně Praze, F. S. Procházka básně Stará písnička a F. X. Svoboda básně Hrst země; str. 361: *básně cenou poctěnou* — Stará alegorie podzimu, viz vysv. ke str. 310; *básně Viktora Dyka, Stanislava Hanuše, Bohumila Polana, F. X. Šaldy... a Otakara Theera* — srov. V. Dyk, Před večerem, St. Hanuš, Živoucí chvíle, B. Polan, Štěstí života, F. X. Šalda, Tři masky a O. Theer, Návrat; *nový „lyrický zvěřinec“* — viz vysv. ke str. 314; *v Uměleckém měsíčníku* — viz Jan Thon, Chvíle, Umělecký měsíčník 1, č. 9 (červen 1912), str. 247, Fr. Langer, Kantáta vyzývající k oslavě boha, tamtéž v č. 4 (leden 1912), str. 127 a K. Čapek, Vzrušené tance, tamtéž v č. 10 (červenec 1912), str. 220.

Str. 363 *O úspěchu*. Lidové noviny 21, č. 346 (19. prosince), str. 1—2. Podepsáno N.

Str. 370 *Muž, jemuž není shůry dáno*. Lidové noviny 21, č. 15 (16. ledna), str. 1—2. Podepsáno N. — *Moravskoslezská revue* — vycházela od r. 1905 v Ostravě. Věnovala se politickým, hospodářským, sociálním a kulturním otázkám Moravy. Šéfredaktorem po celou dobu vycházení byl Otakar Skýpala, v l. 1908—1910 byli v redakci bratři Mrštíkovi, v r. 1910 také K. E. Sokol. První tři ročníky vydal Skýpala vlastním nákladem, později revue vycházela nákladem Družstva Moravskoslezské revue. Neumann v ní otiskoval básně od r. 1906 až 1911, články od r. 1907, především však v r. 1908 a v r. 1911, kdy v prvním čísle osmého ročníku (říjen 1911) má kromě básně několik referátů. Zahájil tím patrně svou redakční činnost v tomto časopise, jak vysvětluje z dopisu Dykovi z 12. září 1911 (viz Kor DNČ, str. 28), ačkoliv v tiráži není uveden. Jsou to zároveň poslední příspěvky, které zde Neumann otiskl. Ve zmíněném dopise mj. píše: „Včera jsem mluvil s Holým: jednalo se o to, že literární odbor Klubu přátel umění usnesl se v Luhačovicích (mimochodem, nebyl jsem při tom) na jakémsi prohlášení o bojkotování redaktorů Moravskoslezské revue — a že já teď převzal jsem v tomto časopise vedení literární části... Stížnosti, které mají proti Skýpalovi (většinou finanční), nejsou dle mého soudu takového rázu, aby bylo nutno ponechat Moravskoslezskou revui úplně náhodě nebo rukám nebezpečným... Pro mne a celou řadu lidí bylo na závalu redigování, či spíše rozumování Mrštíkovo; proto jsem do ní v poslední době vůbec nepsal... Účast v Moravskoslezské revui neznamena pro mne finančně skoro pranic, také má Revue pro literaturu jen malé místo, čemuž jsem rád. Ale představuje přece

jistou pozici, dokonce volněji než v Lidových...“ Srov. též fejton Moravskoslezská revue, Lidové noviny 18, č. 183 (6. července 1910), str. 1—2, Sp III, str. 306; *Byl jsem v Moravském kraji* — Neumann pracoval v redakci obdeníku Moravský kraj od poloviny r. 1906 do října 1907. Z redakce nedobrovolně odešel při „reorganizaci“ listu. Podrobně viz Zasláno, Moravská orlice 45, č. 231 (8. října 1907), str. 3, Sp II, str. 528; str. 371: *Dr. Stránský* — Adolf Stránský byl šéfredaktorem Lidových novin; str. 372: *Volná myšlenka* — viz vysv. ke str. 182; *Francie Odklady* — viz vysv. ke str. 224.

Str. 373 *Japonský dřevoryt*. Lidové noviny 21, č. 91 (4. dubna), str. 2—3, rubrika Umění, věda, literatura, č. 147 (31. května), str. 1—2, č. 161 (14. června), str. 1—3, rubrika Umění, věda, literatura. Podepsáno -n. — Neumann se v průběhu své publicistické i básnické činnosti často zabýval japonským uměním i japonským způsobem života; srov. O umění japonském a západním, Pozor 14, č. 248 (21. prosince 1907), str. 2—3, knižně Před dveřmi Pantheonu, Sp III, str. 60; Japonské dělnice, Zádruha 1, č. 6 (10. října 1908), str. 2—3, č. 2 (17. října 1908), str. 2—3, Sp III, str. 184; Volné směry žaponskému umění, Lidové noviny 17, č. 66 (7. března 1908), str. 5, Sp III, str. 245; Japonské divadlo, Lidové noviny 18, č. 104 (17. dubna 1909), str. 1—2, č. 117 (30. dubna 1909), str. 1—2, č. 128 (11. května 1909), str. 1—2 a č. 140 (24. května 1909), str. 1—2, Sp III, str. 294; Umění japonské. Malířství, Český bibliofil 1, č. 2—3 (srpen—září 1910), str. 32—37, Sp III, str. 320; Dvě japonské spisovatelky, Lidové noviny 18, č. 244 (6. září 1910), str. 1—2, Sp III, str. 325; Géša, Lidové noviny 19, č. 104 (15. dubna 1911), str. 1—2, Sp III, str. 397; Šaraku, Lidové noviny 19, č. 239 (30. srpna 1911), str. 1—2, Sp III, str. 418. Dále viz cyklus japonik Třešňový sníh z r. 1911, který Neumann zařadil do Knihy erotiky (1922), srov. B II, str. 291. — *Klub přátel umění* — viz vysv. ke str. 238; *sbíрка P. Sigismunda Boušky* — v lednu 1913 byla v Uměleckopřemyslovém muzeu otevřena výstava japonských dřevorytů, kterou uspořádal Neumannův přítel Sigismund Bouška, viz vysv. ke str. 273.

Str. 386 *O. Novotný: Malířství pokojů*. Volné směry 17, č. 9 (červenec), str. 234. Podepsáno -n. — Vyšlo v edici Umění a řemesla, sv. 9; vydavatel Jan Laichter, Praha. Cena 3,20 K.

Str. 386 *První provokace*. Scéna 1, 2. půlročník, č. 3—4 (21. listopadu), str. 109—111. Podepsáno S.K.N. — *úsudky... referentů o novém hnutí* — jde patrně o postoj k Almanachu na rok 1914, viz stať Dva almanachy, zde na str. 63; str. 387: *Upozornil jsem nedávno* — ve stati Obrazy, obrázky, obrážky, zde na str. 96; *V 10. čísle Světozora* — Jde o nepodepsaný fejton Týdenní hovory, Světozor 14, č. 10 (listopad 1913), str. 240. Je to odmítavý referát o Almanachu na rok 1914.

Autor fejetonu obviňuje zúčastněné literáty z velikášství a plagování; jeho redaktor Viktor Dyk — redigoval Lumír od r. 1908; o Neumannově názoru na Dykovu redaktorskou činnost srov. Kor DNČ; *Světlozor* — viz vysv. ke str. 101; *V I. čísle Topičova sborníku* — srov. Přehled, Topičův sborník 1 (3. října 1913), str. 49.

Str. 387 *Vrchlický živý a mrtvý*. Lidové noviny 21, č. 330 (2. prosince), str. 1, spolu s články Skioptikon a „Umělče, tvoř a nemluv!“ pod společným titulem Paběrky. Nepodepsáno. — *V referátu o Krejčího monografii* — srov. stať Miloslava Hýska F. V. Krejčího monografie o Vrchlickém, Lumír 42, č. 2 (21. listopadu 1913), str. 60–64; str. 388: *můj výrok na tomto místě* — ve stati O nové umění, zde na str. 276; *s poukazem ke svému článku* — jde o stať O poměru k umění, zde na str. 342; *pověra, že Vrchlickému bylo ublíženo* — narážka na fejeton J. Hilberta Vrchlický — fotbal, Volné směry 1, č. 1 (listopad 1896), str. 42, ve kterém Hilbert reaguje na Šaldovu kritiku Vrchlického Písní poutníka, Literární listy 17, 1896, str. 348–354 a vyslovuje požadavek šetrnosti vůči básníku; Neumann se tehdy polemiky účastnil svým Zaslánem v Čase 10, č. 46 (14. listopadu 1896), str. 734, Sp I, str. 31; str. 389: *Napsal-li jsem ve Volných směrech* — ve stati O poměru k umění, zde na str. 342; *básní „Panychida“* — viz vysv. ke str. 304.

Str. 389 *Skioptikon*. Lidové noviny 21, č. 330 (2. prosince), str. 1–2, spolu s články Vrchlický živý a mrtvý a „Umělče, tvoř a nemluv!“ pod společným titulem Paběrky. Nepodepsáno.

Str. 392 „*Umělče, tvoř a nemluv!*“ Lidové noviny 21, č. 330 (2. prosince), str. 2, spolu s články Vrchlický živý a mrtvý a Skioptikon pod společným titulem Paběrky. Podepsáno N. — V titulu použito verše z Goethova mota Epigrammatisch z cyklu Kunst z r. 1915.

Str. 393 *Antonínu Sovovi*... Scéna 1, 2. půlročník, č. 5 (5. prosince), str. 140. Podepsáno S.K.N. — Článek je polemikou se statí Antonína Sovy In margine Almanachu na rok 1914, Česká kultura 2, č. 4 (21. listopadu 1913), str. 61–66. — *Na „přítele Arne Nováka“ bylo odpovězeno „přítelem F. X. Šaldou“* — narážka na polemiku mezi Šaldou a Arne Novákem o současné literární situaci, která začala statí Arne Nováka Sestup do podsvětí, Přehled 12, č. 1 (26. září 1913), str. 12–14. Šalda odpověděl v České kultuře 2, č. 2 (17. října 1913), str. 39–41, statí Spor generací, uvedenou slovy „Přítel Arne Novák...“ (srov. Kritické projevy 9, str. 221), stejně jako v dalším polemickém příspěvku Arne Nováka Spor generací, Přehled 12, č. 5 (24. října 1913), str. 83 nazývá Novák Šaldu „přítelem“; *na „drahého básníka“* — narážka na Sovova slova z citovaného referátu v České kultuře: „Učinil jsem delší zastávku u drahého mi básníka, abych dokumentoval, že chápu

a uznávám jeho rozmach, ale že nemohu zamlčeti i jisté své obavy...“ a „Nad jiné talentovaný, smyslně rozradostnělý a drahý mi básník Stanislav K. Neumann přispěl do Almanachu...“; *nenávidím histriónů* — těmito slovy odpověděl v r. 1896 Sova na Neumannovu žádost o příspěvek do Almanachu secese; výnos měl být totiž věnován Intimnímu volnému jevišti; viz stať Dva almanachy, zde na str. 63; *Dub*, *Cirkus* — obě básně byly otištěny v Almanachu na rok 1914, str. 13 a 64–67, později zařazeny do Nových zpěvů (1918), B III; *Chvála selky*, *Stavba vodovodu*, *Modlitba k mocnostem života* — všechny jmenované básně byly otištěny ve Večerech 1913, č. 24 (7. června), str. 201–202, č. 30 (19. července), str. 249–252 a č. 26 (21. června), str. 217–218, knižně v Nových zpěvech (1918), B III; *Votes for women* — Neumannova báseň, která vyšla ve Večerech č. 45 (1. listopadu 1913), str. 369–372. V Almanachu na rok 1914 otištěna nebyla, nebyla ani zařazena do žádné Neumannovy sbírky. Sova z ní ve svém referátu hojně cituje a podrobně ji rozebírá, viz B III; *Védrines* — Jules V. (1862–1919), francouzský letec; před první světovou válkou se vyznamenal okružními lety, za války se jako letec účastnil bojů; *Pégoud* — viz vysv. ke str. 107.

Str. 393 *Osudy knihovny rožmberské*. Lidové noviny 21, č. 343 (16. prosince), str. 1–2. Podepsáno -n.

Str. 397 *Německá kolonie*. Lidové noviny 21, č. 356 (31. prosince), str. 1–2. Podepsáno -n. — Str. 398: *studií o Bismarckovi a Dehmelovi* — trilogie Bismarck vyšla r. 1912, životopisná studie Dehmel r. 1913; *vydal nedávno knížku o své africké cestě* — jde o knihu *Reise nach Afrika* z r. 1913, kterou napsal jako zpravodaj Tagblattu.

Str. 402 *Drahý pane Demle...* Jakub Deml: Pro budoucí poutníky a poutnice, str. 240–241. — Srov. Demlovu odpověď, tamtéž na str. 53 a jeho dopis Boženě Hodačové, tamtéž na str. 157–159. — *pokračovati v edici* — míněna Edice Červen, viz zprávu Červen, sbírka krásných tisků, zde na str. 249.

1914

Str. 405 *Zarathustra*. Lidové noviny 22, č. 45 (15. února), str. 2–3, rubrika Umění, věda, literatura. Podepsáno N. — Německý filosof Friedrich Nietzsche měl velký vliv na českou literaturu před první světovou válkou. Většina spisovatelů a básníků se v té době nějakým způsobem vyrovnávala s jeho filosofií. Neumann se na Nietzscheho také často odvolával již ve svých anarchistických počátcích a jako málokdo tehdy chápal správně podstatu jeho učení. Kniha *Also sprach Zarathustra* vyšla r. 1883, výtah z ní přeložil F. V. Krejčí už r. 1896. — *pod Novo-*

městskou věží — 6. září 1893 byl Neumann zatčen pro svou účast v pokrokovém hnutí tzv. Omladiny a do prosince téhož roku byl ve vyšetřovací vazbě v novoměstské radnici, pak po provizorním pobytu na svobodě odsouzen k čtrnácti měsícům těžkého žaláře. Viz vysv. ke str. 63, srov. též B I, úvodní vysv. ke sbírce Nemesis, bonorum custos, str. 300—306 a vzpomínkové fejetony Politická epizoda (1911), později ve Vzpomínkách, kapitola Pod věží Novoměstskou, str. 42 až 49; *Škába* — Josef Š. (1870—1933), redaktor Nových proudů a národně politický pracovník, tzv. intelektuální původce hnutí Omladiny. Byl odsouzen ke dvěma letům těžkého žaláře; str. 406: *Moderní revue* — viz vysv. ke str. 34; *propagoval jej* — V r. 1896 byla v Moderní revui, sv. 3 uveřejňována na pokračování studie St. Przybyszewského K psychologii individua, str. 19, 27, 65, 86, 117, 126. Ve sv. 4, č. 1 na str. 3 je ukázka z Nietzschova díla „Kladivo“; *z kritické zuřivosti* — Neumann sám tehdy v polemickém článku Příspěvek k plagiátové komedii těchto let devadesátých, Moderní revue 3, sv. 5, č. 5 (únor 1897, str. 160), Sp I, str. 48 píše na adresu F. V. Krejčího, že „mrzce zhanobil Zarathustru ve svém překladě“. V r. 1913, kdy vyšel úplný překlad Zarathustry od Otokara Fischera a zároveň jeho monografie Friedrich Nietzsche (u J. Otty), vyšel v Moderní revui 20, sv. 28, č. 3 (8. prosince 1913), str. 135—138 referát o monografii od Rudolfa Procházky.

Str. 409 *Básník občan*. Lidové noviny 22, č. 58 (28. února), str. 1—2. — *jubilejní dni českého hnutí pokrokového a takzvané Omladiny* — Na konci února 1894 se konal proces s Omladinou, v kterém byl odsouzen také Neumann. Viz vysv. ke str. 63 a 405; *s jubilejním rokem J. S. Machara* — 29. února 1914 se dožil Machar padesáti let; *Confiteor* — sbírka z r. 1887; str. 410: *Tristium Vindobona, Zde by měly kvést růže* — sbírky z let 1893 a 1894; *Magdaléna* — veršovaný román z r. 1894; *rozvířil takzvanou aféru Hálkovu* — srov. stať Vítězslav Hálek, Naše doba 2, č. 1 (20. října 1894), str. 3—15, knižně v Knize fejetonů (1901), která přispěla ke generační diferenciaci v literárním životě a vedla ke známému svolání České moderny; *vystoupil proti čtvrté třídě České akademie* — Srov. Kapitoly jubilejní, Čas 20, č. 348 (18. prosince 1906), str. 2—3, č. 349 (19. prosince 1906), str. 2—3 a č. 350 (20. prosince 1906), str. 2—3. V prosinci r. 1906 udělila totiž Česká akademie výroční literární ceny: první Vrchlickému, druhou Šlejharovi, třetí Macharovi za sbírku Vteřiny. Machar cenu odmítl veřejně v Čase 20, č. 343 (13. prosince 1906), str. 2. Píše mj.: „O cenu jsem se neucházel. A odmítám ji a s ní i posudek, který v ní leží. Neboť posudek těch lidí může být jen urážkou a cena jimi udělená výsměchem a cynismem sytých břich pro člověka, jenž se necpe k jejich mísám.“ Kriticky se rozepisuje také o činnosti Akademie a Jaroslava Vrchlického jako jejího předsedy a vypočítává ceny, které za patnáct let dostal v Akademii právě Vrchlický a ostatní „nesmrtelní“ (Rais, Sládek); *výpravu*

proti... Katolické moderně — ve stati Katolická moderna, Naše doba 9, č. 4 (20. ledna 1902), str. 305, č. 5 (20. února 1902), str. 383, č. 6 (20. března 1902), str. 467, č. 7 (20. dubna 1902), str. 541, č. 8 (20. května 1902), str. 626, č. 10 (20. července 1902), str. 791 a č. 11 (20. srpna 1902), str. 870. Srov. též vysv. ke str. 64; str. 411: *proti kultu...*
Zeyerově — V Čase 25 v r. 1911 uveřejňoval Machar pod značkou -by— nedělní Literární procházky. Z nich pátá v čísle 29 (29. ledna), str. 2—3, šestá, č. 36 (5. února), str. 2—3 a sedmá, č. 43 (12. února), str. 2—3, přinesla odmítavé stanovisko k Zeyerovi. O Neumannově názoru na Zeyera srov. stať O jedné knize Zeyerově, Moravský kraj 12, č. 81 (27. července 1907), str. 1—2, Sp II, str. 515; *zdali politická píseň je skutečně ošklivá píseň* — parafráze výroku studenta z pijácké scény v Auerbachově sklepe z prvního dílu Goethova Fausta, často mylně vykládaného jako postoj samotného autora. Již r. 1792 upravil původní verzi („ein garstig Lied! Pfui! Ein politisch Lied!“) Herder (v Coalition) na „politisch Lied, ein böses, böses Lied!“; str. 412: *tré... nepřítel: mladočechy, Vídeň, Řím* — proti nim jsou namířeny knihy Boží bojovníci, satirický pamflet z r. 1897, sbírka politické lyriky Tristium Vindobona z r. 1893 a fejetony Řím z r. 1907; str. 413: *Nietzschova Antikrista* — Der Antichrist (1888), prudký výpad proti křesťanství. V r. 1905 jej přeložil A. Procházka; str. 414: *Golgata, V záři helénské slunce a Jed z Judey* — sbírky z let 1901, 1905 a 1906; *malomocný vztek* — srov. stať O tom braní víry, zde na str. 172.

Str. 416 *Politický román ve volných verších*. Lidové noviny 22, č. 59 (1. března), str. 1—2. Podepsáno N. — kolega M. — srov. fejeton Jiřího Mahena Prostá srdce, Lidové noviny 22, č. 43 (13. února 1914), str. 1—2; str. 417: *fejeton Jana z Wojkowicz* — Několik slov k Almanachu na rok 1914, Lumír 42, č. 3 (30. ledna 1914), str. 133—136; „*panteisticko-monistická*“ *vlna* — viz vysv. ke str. 25; str. 418: *O tom však jsem již psal* — ve stati O poměru k umění, zde na str. 342; str. 419: *Monoplán papežův* — Monoplan du Pape (1912), česky vyšly jen ukázky v časopisech, citovaných dále; *trojspolková budoucnost Itálie* — Trojspolek vznikl v r. 1882, kdy ke koalici Německa a Rakousko-Uherska přistoupila Itálie. Proti němu stála Trojdohoda s členskými státy Anglií, Francií a Ruskem. V r. 1915 přešla Itálie k Trojdohodě; str. 420: *v Lumíru a ve Scéně* — viz F. T. Marinetti, V letu nad srdcem Itálie (fragment), přel. Karel Čapek, Lumír 41, č. 8 (18. května 1913), str. 374. Táž kapitola vyšla v překladu Josefa Kodíčka ve Scéně 1, 2. půlročník, č. 3—4 (21. listopadu 1913), str. 74—76.

Str. 423 *Nemocné království*. Lidové noviny 22, č. 68 (10. března), str. 1—2. — Neumannova reakce na složité politické boje, vyvolané tzv. Švihovou aférou. JUDr Karel Šviha, předseda poslaneckého klubu strany národně sociální, byl 4. března 1914 obviněn v Národních listech z policejního konfidentství. Šviha prohlásil, že je nevinný, a podal

na Národní listy žalobu, před porotou se mu však nepodařilo svou nevinu prokázat a byl nucen odejít z politického života. V aféře však vyšlo najevo, že mladočeská strana věděla o Švihově práci pro policii už od jara 1911, že však s odhalením čekala, protože právě v r. 1911 vstupovala do předvolebního kartelu s národními socialisty kvůli dosažení většího počtu mandátů. Celého případu bylo využito v boji nejen proti národně sociální straně, ale i proti mladočechům. Tímto směrem působila hlavně strana realistická ve svém orgánu Čas, snažila se odvést mladočechům přívržence, především z řad inteligence. Boje vyvolaly posléze veřejné provolání České veřejnosti (podtitul Za očistu národního života od zla zisťnosti), uveřejněné v denních listech 21. března 1914. (Viz stať Očistná akce, zde na str. 468.) Provolání, které vyšlo z iniciativy kulturních pracovníků kolem revue Přehled, hlavně profesora a tehdy rektora Karlovy university Frant. Mareše, podepsalo přes padesát osob, převážně z universitních kruhů: Mareš, Hobza, Chodounský, Syllaba, Zubatý, Kádner, Arne Novák, dále spisovatel Adolf Heyduk, Božena Viková-Kunětická, F. X. Šalda, Ant. Sova, Karel Sezima, Karel Čapek. Výtky inteligenci, že se nezúčastní politiky, vyslovil za realistickou stranu Machar v Čase 29. března 1914 a za stranu mladočeskou Karel Kramář v Národním domě na Vinohradech 27. dubna 1914 (otištěno v Národních listech den nato). — *šestý březen letošní* — začátkem března r. 1914 bylo přerušeno jarní zasedání poslanecké sněmovny pro neshody mezi poslanci českých stran; *že mluví jen za zcela nepatrnou hrstečku lidí* — v r. 1910 Neumann uveřejnil dvě stati proti Karlu Kramářovi, viz vysv. ke str. 290; *psal jsem na tomto místě* — srov. fejeton Ve skleníku mistra Bandoucha, Lidové noviny 18, č. 96 (9. dubna 1910), str. 1–2, S městem za zády, 1969, str. 13; *dr. Fořt* — Josef F. (1850–1929) hlásal pozitivní politiku česko-německého smíru. Jeho parlamentní kariéra skončila r. 1911, kdy mladočeši, které zastupoval, již nekandidovali do říšské rady; str. 424: *zakupovati žurnály* — V lednu 1910 koupil Karel Kramář Národní listy. Srov. Neumannovu stať *Écrasez l'infâme* — ale kterou?, Lidové noviny 19, č. 210 (1. srpna 1911), str. 1–2, Sp III, str. 413. V současných bojích prohlásil Prokop Grégr, původně majitel Národních listů, nyní člen strany národně sociální, že mladočeská strana přijala r. 1908 od vlády (v níž byl i Pacák, člen strany) peníze z dispozičního fondu na volební agitaci a na financování deníku Den. Národní listy nato obvinily Grégra, že kromě Národních listů, za něž přijal 60 000 K (kromě tržní ceny rodině), prodal i své svědomí a že národní socialisté prodali vládě svou obstrukci za 350 000 K; str. 425: *Kramářův palác* — viz vysv. ke str. 290; str. 426: *Bulín se Skýpalou* — Hynek Bulín (1869–1950), advokát a politický pracovník v Brně, od r. 1907 říšský, od r. 1913 zemský poslanec. Zabýval se hlavně otázkami školskými a menšinovými. Dále viz stať Muž, jemuž není shůry dáno, zde na str. 370; *neposlechlo Machara a nepostavilo šibenice* — narážka na Macharovu báseň Píseň rodinná ze sbírky Golgata, která končí: „Půl

miliónů dobrých šibeniček / u našich vísek, měst, / půl miliónu dobrých, pevných klíčků — / a do nich / půl miliónu vlasteneckých hrdel, / těch řvoucích vlasteneckých hrdel. / A když by prací naší vypěstěných / půl miliónu takých plodů klátilo se vlastí, / z té úrody by bylo dobře nám a dobře všem těm příštím / až na věky/“; str. 428: *v paktu, jehož plodem byla známá „lyrická ročenka“* — viz stati O lyrickou cenu a Bylo nás, bylo čtyřiašedesát, zde na str. 310 a 359; *výroční zpráva České akademie* — srov. Věstník české akademie 22, č. 8 (listopad 1913), str. 418–422.

Str. 429 *Pěťadvacátý 1. máj*. Lidové noviny 22, č. 119 (1. května)‘ str. 1–2. — *Michal Bakunin* — Michail Alexandrovič B. (1814–1876), ruský anarchista a revolucionář, žil v různých evropských zemích. R. 1848 se zúčastnil Slovanského sjezdu v Praze. Za svou činnost byl odsouzen k smrti, pak vězněn na Sibiři, ale podařilo se mu uprchnout. Je autorem četných děl; *První internacionála* — vznikla v Londýně 28. září 1864, její vůdčí osobností byl Karel Marx. Po četných vnitřních rozbrojích se rozpadla na bruselském kongresu r. 1874; *Petr Kropotkin* — viz stať Veliké ruské srdce, zde na str. 209; str. 430: *očistná akce* — srov. stati Nemocné království a Očistná akce, zde na str. 423 a 468; str. 431: *Proletáři všech zemí...* — citát z Komunistického manifestu; str. 433: *Usnesení internacionály* — Míneha Druhá internacionála, jejíž organizační řád byl sestaven r. 1909. Jejím programem byla socializace výroby, dobytí veřejné moci proletariátem a odstranění militarismu. Internacionála konala pravidelné kongresy, které před první světovou válkou demonstrovaly pro mír; str. 434: *Hybešové, Körbrové, Šturcové, Dědicové, Krapkové* — Josef Hybeš (1851–1921), redaktor vídeňských Dělnických listů, od r. 1897 poslanec v parlamentě; Vilém Körber (1854–1899), organizátor anarchistického hnutí na Mostecku, vydavatel Omladiny v l. 1895–1899. Vydal též řadu brožur. Po jeho smrti se ujal redakce Omladiny jeho bratr Čeněk Körber (1875–1938), který však časopis udržel jen rok. Později pracoval ve straně národně socialistické; Václav Šturc (1858–1939), socialistický politik a novinář, sociálně demokratický organizátor, po válce komunista, Masarykův protikandidát v prvních presidentských volbách; Karel Dědic (1862–1928), sociálně demokratický poslanec, autor spisů Třídní boj, Soustava soukromého vlastnictví a socialismus; Josef Krapka (1862–1909), pseudonym Náchodský, sociálně demokratický novinář, organizátor této strany na Moravě, překladatel Engelse a Lassalla.

Str. 436 *Nezištnost a kázeň*. Lidové noviny 22, č. 179 (1. července), str. 1–2. Podepsáno *N.* — *koberec moravských svátků sokolských* — Slet moravských sokolů v Brně byl zahájen 6. června 1914, průvod a cvičení dorostu a členstva se uskutečnilo v neděli 28. června. Slet byl předčasně ukončen po zprávě o atentátu na následníka trůnu Ferdinanda d’Este v Sarajevu. Během sletu docházelo často k pouličním česko-německým

bojům; str. 437: *Když jsem v tomto listě mluvil* — srov. stať Očistná akce, zde na str. 468, a Nemocné království, zde na str. 423; str. 439: *Sombart...*, o kterém jsem již mluvil na tomto místě — ve stati Nový smysl populačního problému, zde na str. 472; str. 440: *Kolega M. nadhodil* — srov. M. (J. Mahen), Slet sokolstva v Brně (podtitul Poznámky z druhé neděle), Lidové noviny 22, č. 171 (23. června 1914), str. 1–2.

Str. 442 *Pán přírody*. Lidové noviny 22, č. 195 (17. července), str. 1–2 a č. 199 (21. července), str. 1–2. Podepsáno *N.* — Stejným filosofickým problémem se Neumann zabýval ve stati Ať žije život!, zde na str. 25. — Str. 444: *statěmi prof. Mareše* — Neumann má patrně na mysli statě Monism, Přehled 11, 1911–1912; str. 217, 297, 319, 425, 444, 471, 481, 518, 571, 586; dále viz stať Život — tvůrčí síla, Přehled 12, 1913–1914, str. 137, 162, 173, 207, 224; *spiskem F. V. Krejčího* — kniha Světový názor náboženský a moderní (1914); *odpovědí...* v *Pokrokové revui* — stať Tomáše Trnky Náboženství, filosofie, věda, Pokroková revue 10, č. 7–8 (1914), str. 324–328; *Ostwaldovu energetiku* — Wilhelm Ostwald (1853–1932), německý chemik a profesor na Harwardské universitě, duchovní otec monismu.

Str. 454 *Svatý Václav, Češi a Paul Claudel*. Lidové noviny 22, č. 15 (15. ledna), str. 1, rubrika Zápisník. Podepsáno *-n.* — Paul Claudel, francouzský katolický symbolistický básník; r. 1909 byl konzulem v Praze. — *Blei* — Franz B., zakladatel bibliofilského časopisu Der Zwiebelfisch; u nás Marten — Miloš Marten již dříve přeložil Claudelovu sbírku Polední úděl (1910). Srov. též jeho stať Na nových cestách dramatické poezie, Scéna 1, 1. půlročník, č. 2 (14. března 1913), str. 39–44.

Str. 454 *Dedikace*. Lidové noviny 22, č. 15 (15. ledna), str. 1, rubrika Zápisník. Podepsáno *-n.*

Str. 456 *O hodnotě zla*. Lidové noviny 22, č. 15 (15. ledna), str. 1–2, rubrika Zápisník. Podepsáno *-n.*

Str. 457 *Pojednání o psu*. Lidové noviny 22, č. 21 (21. ledna), str. 1–2. Podepsáno *-n.* — *Žo d'Axa... v kapitole o pražských... psech* — citát z knihy Z Mazasu do Jeruzaléma, kterou Neumann přeložil; úryvky vycházely v Novém kultu 6, 1903–1904, pak celá kniha na pokračování v Moravském kraji 12, 1907, knižně 1909; str. 459: *Otto Weininger* (1880–1908), německý filosof, který měl ve své době značný vliv na evropské literáty, především svým dílem *Geschlecht und Charakter* (z r. 1903).

Str. 461 *Bodoni*. Lidové noviny 22, č. 25 (25. ledna), str. 3, rubrika Zápisník. Podepsáno *-n.*

Str. 462 *Kniha na cestách*. Lidové noviny 22, č. 64 (6. března), str. 1—2. Podepsáno -n. — *Karla Spitzwega, o němž... vyšla pěkná monografie* — o tomto německém humoristickém malíři vyšly r. 1913 dvě monografie: *Die gute alte Zeit, Zeichnungen von C. Spitzweg* od H. Uhdebernayse a *Spiessburger und Käuze zum Lachen (Zeichnungen für die Fliegenden Blätter* od W. Rudecka; str. 463: *dobré skutky Williama Morrisa* — W. M. (1834—1896), anglický básník a výtvarný teoretik, obnovitel uměleckého řemesla; str. 466: *Bodleiana* — oxfordská knihovna, nazvaná podle svého zakladatele anglického diplomata Thomase Bodleye.

Str. 467 *O galantérii*. Lidové noviny 22, č. 72 (14. března), str. 2, rubrika Zápisků. Podepsáno -n.

Str. 468 *Očistná akce*. Lidové noviny 22, č. 85 (27. března), str. 1—2. — Srov. stať *Nemocné království*, zde na str. 423. — Str. 469: *Semily* — narážka na proces, ve kterém šlo o zpronevěru v semilské spořitelně: E. Beneš byl obviněn, že jako člen strany státoprávně pokrokové a starosta spořitelny vystavil směnky pro dr. Ant. Hajna, který byl redaktorem orgánu strany Samostatnosti (v r. 1911 začala vycházet jako deník); „*vůdce národa*“ — míněn Karel Kramář; str. 471: *podepsán je také pán* — míněn F. X. Šalda; srov. noticku Redakce, *Přehled* 12, č. 10 (28. listopadu 1913), str. 186, z které je také citát; *podepsáni členové IV. třídy České akademie* — *Přehled* 12, č. 14 (23. ledna 1914), str. 257—258, kde se mj. píše: „Prosincová výroční schůze ukázala poznovu, že literatura ve IV. třídě jest oceňována a hodnocena na základě čistě osobních a věcně neudržitelných měřítek, že osobní složení členstva IV. třídy jest v skutečném rozporu s uměleckými zřeteli, že protekcionářství řadí tu beznadějně...“

Str. 472 *Panu F. S. Procházce*... Scéna 1, 2. půlročník, č. 9—10 (27. března), str. 236. — Neumannova reakce na polemiku, kterou zahájil Medek kritikou *Lyrický rok 1913*, *Moderní revue* 20, sv. 28, č. 4 (8. ledna 1914), str. 191, v níž vytkl pořadateli mj., že v ročence není zastoupen Karásek. Procházka odpověděl Zaslánem v *České kultuře* 2, č. 9 (6. února 1914), str. 156, v němž píše: „...považoval bych za urážku všech básníků v ročence, kdybych jim dal společenství jména, u něhož četlo se ve veřejném zasláně v novinách málo obvyklé epiteton bezectného chlapa, aniž hnul postižený proti tomu prstem. S takovými kavalíry musím ponechat styk pouze p. Medkovi, jsa s ním nadosmrti hotov v životě i v umění.“ V *České kultuře* 2, v č. 10 až 11 (27. února 1914), str. 182 bylo pak uveřejněno zasláno Medkovo a stanovisko F. X. Šaldy proti Karáskovi. V *Moderní revui* se polemiky zúčastnil A. Procházka glosou *Když v lyrickém roce 1913...*, *Moderní revue* 20, sv. 28, č. 5—6 (8. března 1914), str. 290; *po procházkovsko-*

šaldovském kousku — srov. stati *O lyrickou cenu* a *Bylo nás, bylo čtyřiašedesát*, zde na str. 310 a 359.

Str. 472 *Nový smysl populačního problému*. Lidové noviny 22, č. 164 (16. června), str. 1—2. Podepsáno *N.* — Str. 473: *Der Bourgeois* — tato kniha německého ekonoma, universitního profesora W. Sombarta vyšla r. 1913; *Max Scheler* (1874—1928), německý filosof, přívrženec Husserlovy fenomenologie a etického formalismu; str. 474: *Rathenau* — Walther R. (nar. 1867), německý demokratický politik a filosof. Žádal přebudování státu a plánování hospodářství; důležitým předpokladem k vývoji národního hospodářství je podle jeho názoru hospodářská převýchova lidu.

Str. 476 *Kniže básníků*. Lidové noviny 22, č. 206 (28. července), str. 1—2. Podepsáno *-n.*

1915

Str. 483 *Soudobá válka a umění*. Volné směry 18, č. 10—12 (únor, březen), str. 313—316. Podepsáno *S.K.N.*

Str. 491 *Povšechný stav českého umění před válkou*. Volné směry 18, č. 13 (duben), příloha Volných směrů Zprávy 1, č. 13 (duben), str. 1—11. — U této stati je obtížná přesná datace vyjití. Neumann sám datuje svůj článek duben 1915. Měl vyjít původně v dalším ročníku Volných směrů, jak o tom svědčí stať *O zevních znacích básnické přeměny*, zde na str. 517. Volné směry však byly v té době zastaveny, proto patrně vyšel v posledním čísle Zpráv 18. ročníku. — Str. 493: *nazval některé básně* — srov. referát A. V. (Ant. Veselý): *Kniha lesů, vod a stránek*, Národní listy 54, č. 258 (20. září 1914), str. 9; str. 494: *Promluvil jsem v prvním čísle* — viz stať *O poměru k umění*, zde na str. 342; str. 498: *krvavé výkřiky jistého našeho beletristy* — srov. K. (F. V. Krejčí): *Kubistický Mánes*, Právo lidu 23, č. 94 (5. dubna 1914), str. 1; str. 502: *v posledním čísle minulého ročníku* — jde o referát podepsaný *-RI-*, J. Lewin, *Was tut der deutschen Kunst not?*, Volné směry 18, č. 10—12 (únor—březen 1915), str. 317—318.

Str. 514 *Naši spisovatelé a válka*. Lumír 43, č. 4 (23. dubna), str. 187—188. Podepsáno *S.K.N.* — *Soňa* — dcera St. K. Neumanna a Boženy Hodačové, narozená v Řečkovicích r. 1905; *v jednom pražském deníku* — jde o nepodepsanou (Vodákovu) glosu *Nová čísla časopisů*, Čas 29, č. 121 (19. února 1915), str. 3; *básně páně Fischerovy* — jedná se o básně Otokara Fischera *Srdce světa*, *Jeřabiny* a *Mráz*, otištěné v Lumíru 43, č. 2 (29. ledna 1915), str. 7; *proza páně Čapkova* — v Lumíru 43, č. 2 (29. ledna 1915), str. 69—70 je otištěna próza Josefa

Čapka Podzim; str. 515: *moje „venkovská idylka“* — v témž čísle Lumíra na str. 72—83 byla otištěna Neumannova próza Jelec, viz S městem za zády, 1969, str. 331.

Str. 517 *O zevních znacích básnické přeměny*. Lumír 43, č. 6 (28. května), str. 242—250. — *Pokusil jsem se o to v delším článku* — ve stati Po všechný stav českého umění před válkou, zde na str. 491; str. 518: *z případu Hálek - Neruda nebo z případu Zeyerova* — viz stať Básník občan, zde na str. 409; *ve starých Literárních listech* — srov. článek V. Flajšhanse, Něco o formě Macharových Tristium, Literární listy 16, č. 11 (1. května 1895), str. 179—181 a č. 12 (16. května 1895), str. 195—196; str. 519: *V jedné revui takzvané Katolické moderny* — srov. článek Karla Vrátného Zeyerova kronika V soumraku bohů a Ságy islandské, Meditace 1, č. 1 (květen 1908), str. 20—32. Srov. též Neumannovu glosu Zeyer a parafráze, Lidové noviny 18, č. 251 (13. září 1910), str. 2, Sp III, str. 328; *Moderní revue* — viz vysv. ke str. 35; str. 521: *ve Vrchlického překladech... Baudelaira* — spolu s Jaroslavem Gollem přeložil Vrchlický Výbor z Květů zla (1895); str. 523: *Vyložil jsem svého času* — viz stať Volný verš a nová poezie, zde na str. 352; str. 525: *bylo na to již poukázáno* — srov. stať Tancreda de Visan, Filosofie Henri Bergsona a současná estetika, Lumír 41, č. 9 (19. června 1913), str. 416—420 a č. 10 (18. července 1913), str. 443—448, přeložil Hanuš Jelínek.

1917

Str. 529 *Voják a domov*. Národní listy 57, č. 354 (30. prosince), str. 2. — Toto číslo redigoval Karel Čapek, jak vysvítá z dopisu z 19. prosince 1917, kterým vyzval Neumanna ke spolupráci. Píše tam mj.: „Milý pane Neumanne! Sdělte mi obratem, zda byste nenapsal do Národních listů, a sice do čísla v neděli před Novým rokem (29. prosince), které bude vydáno s heslem Láska k vlasti, citový, kraťounký článek..., na téma Voják a domov. Nejraději čistě osobní, konkrétní zážitek, který by vyjádřil, čím je českému vojáku daleko od vlasti obraz a myšlenka domoviny...“ (Kor DNČ, str. 193.)